

633 Beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg

J. Højland Frederiksen og
Sven Aage Kjær

Besætningsforsøg med får 1985–86

*Planning and control of sheep
production 1985–86*

With English summary and subtitles

I kommission hos Landhusholdningsselskabets forlag,
Rolighedsvej 26, 1958 Frederiksberg C.

Trykt i Frederiksberg Bogtrykkeri a/s 1987

FORORD

Beretningen er den sjette i serien om besætningsforsøg med får, omfattende registreringsåret fra den 1. oktober 1985 til den 30. september 1986.

Den omhandler dataregistreringer i syv besætninger. Hovedvægten af data-behandlingen er lagt på analysen af den biologiske og økonomiske struktur, inden for de enkelte besætninger.

Forsøgene vedrørende pleje af hedearealer, der gennemførtes i sommerene 1983–1985 er for så vidt afsluttet, som meddelt i 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Undersøgelserne vedrørende hedegræsning er imidlertid fortsat ved at inddrage to besætninger, hvor hele eller dele af fåreflokkene græsser hedearealer. De problemstillinger, som søges belyst, vedrører dels lammenes vækst ved græsning på heden i sammenligning med græsning på kulturgræsmarker, dels metoder til færdigfedning af slagtelammene.

Undersøgelserne vedrørende krydsningsavl i slagtelamsproduktionen fortsætter, og ønskes styrket med henblik på at forbedre vore informationer vedrørende fårenes frugtbarhed og lammenes levedygtighed, vækst og slagte kvalitet. Disse undersøgelser udføres sideløbende med krydsningsforsøg i besætningen på Forsøgsanlæg Foulum, som indledtes i efteråret 1985.

Beretningen indeholder en analyse af sammenhængen mellem frugtbarhed og moderfårets alder. Analysen belyser endvidere omfanget af udskiftning, ud-sætning/afgang af får fra avlsbesætningen, med henblik på at fastlægge udskift-ningsprocenten i de enkelte besætninger.

Registrering og administration af indsamlede data er foretaget af Sven Aage Kjær. Beregningerne er gennemført på NEUCC, Lyngby. Tekstbehandlingen er foretaget af Birgitte Fangel.

Afdelingen vil gerne benytte lejligheden til varmt at takke alle forsøgsværter for godt samarbejde i det forløbne år. En varm tak skal rettes til organisationerne, der via »Promilleafgiftfonden« har bidraget til finansieringen, samt til alle der i øvrigt har bidraget til opgavernes løsning og udgivelsen af denne beretning.

Forsøgsanlæg Foulum, august 1987

A. Neimann-Sørensen

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	3
Oversigt over tabeller	5
Oversigt over figurer	6
Sammendrag	7
Summary	9
Translation and abbreviation	12
1 Indledning	13
2 Datamateriale	17
3 Fårenes vægt, foderbehov og forbrug	23
4 Moderfårenes produktion	31
5 Lammenes tilvækst og produktion	36
6 Årets økonomiske resultater	42
7 Forsøg med krydsningsavl	48
8 Græsning af naturarealer	52
9 Reproduktion og udsætning	53
10 Afsluttende diskussion	58
Oversigt over publikationer fra Statens Husdyrbrugsforsøg	60
Litteraturliste	62

Oversigt over tabeller

- 1.1 Foderkvalitet- og priser for handelsfodermidler, interne produktionspriser for grovfoder.
- 1.2 Engrospriser for nogle betydende foderstoffer, kr. pr. 100 kg foder.
- 1.3 Uddrag af noteringer fra Køddbranchens Fællesråd for fåre- og lammekød (kr. pr. kg slagtevægt) i tiden oktober 1985 til september 1986.
- 1.4 Noteringer for lam (kr. pr. kg slagtevægt). Uge 40, 1986 Forenede Nordjydske Kreaturslagterier (FNK).
- 2.1 Adresseliste for deltagende besætningsejere.
- 2.2 Driftsresultater for Marsk-besætningen i brug nr. 7, deltaget i besætningsforsøgene i årene 1981-85.
- 2.3 Besætningsstørrelse og produktionsomfang.
- 2.4 Besætningernes karakteristiske data.
- 3.1 Vægt og tilvækst over året, samt besætningernes totale foderbehov (FE) beregnet på grundlag af normalnormer.
- 3.2 Foderplaner for moderfår i vinterperioden, kg foder pr. dyr daglig af hvert fodermiddel, samt foderenheder (FE) i alt.
- 3.3 Besætningernes totale foderforbrug af stald- og tildelt foder (FE og kr. pr. moderfår).
- 4.1 Besætningernes drægtighedsprocent, læmmeresultater og dødelighed.
- 4.2 Levende vægt (kg) hos gimmere i efteråret før løbning, opdelt i henhold til reproduktionsresultater.
- 4.3 Antal og fordeling af selvhjulpne og assisterede fødsler.
- 4.4 Procent lammedødelighed fordelt på kuldstørrelse.
- 4.5 Lammeproduktion, kg i alt pr. moderfår, pr. årsfår og pr. i alt FE.
- 5.1 Fødselsvægt, vægt og tilvækst ved 120 dage samt afgangne fordelt på køn og kuldstørrelse.
- 5.2 Daglig tilvækst (periodevis mellem 31 og 60 dage og mellem 61 og 120 dage) for tvillingevædderlam sammenholdt med græstilbud i de enkelte besætninger.
- 5.3 Besætningernes lammeproduktion.
- 5.4 Besætningernes produktion af lam i efteråret 1985. Gimmerlam født i foråret 1985.
- 5.5 Besætningernes produktion af lam i efteråret 1985. Vædderlam født i foråret 1985.
- 6.1 Klassificering af slagtelam af forskellige racer.

- 6.2 Forventet slagteprocent, slagtevægt, notering og stykpris for slagtelam med og uden klassificering for kropsform.
- 6.3 Besætningernes økonomiske omsætning 1. oktober 1985 til 30. september 1986.
- 7.1 Reproduktionsresultater fra renrace Marsk og Oxforddown $\times$ Marsk krydsningsfår løbet med Marsk, Oxforddown og Texel-væddere.
- 7.2 Vægt og tilvækst hos renrace og krydsningslam.
- 7.3 Reproduktionsresultater fra renrace Rygia og Spel-får bedækket med Spel- og Suffolk-væddere.
- 7.4 Vægt og tilvækst hos krydsningslam med Spel eller Suffolk som farrace.
- 8.1 Korrigerede gennemsnitstal vedrørende tilvækst (g/dgl.) og levende vægt (kg) for lam, der græsser på natur- og kulturarealer.
- 9.1 Reproduktion og udsætning. Oversigt over benyttet datamateriale.
- 9.2 Reproduktionsresultater fordelt på gimmere og 2-års og ældre får.
- 9.3 Relationer i henhold til model 1 mellem kuldstørrelse og alder for får mellem 1 og 7 år ved læmning.
- 9.4 Forbrug (%) af gimmere til opdræt ved varierende udskiftningsprocenter og kuldstørrelse.

OVERSIGT OVER FIGURER

- 2.1 Den procentiske fordeling af antal foderdage i avlsbesætningen på vædderhold, gimmeropdræt, gold- og moderfår. Tallene i søjlerne angiver antal årsfår pr. moderfår.
- 3.1 Den relative fordeling af avlsbesætningens foderbehov fordelt på grupperne vist i figur 2.1.
- 3.2 Relativ fordeling af stald- og tildelt foder på korn og kraftfoder, rodfrugt m.m., ubehandlet og NH_3 -behandlet halm og konserveret græs.
- 3.3 Besætningens totale foderbehov delt på stald- og tildelt foder og på afgræsningsfoder.

SAMMENDRAG

Den sjette beretning i serien af beretninger vedrørende besætningsforsøg med får redegør for resultaterne fra registreringsåret fra den 1. oktober 1985 til den 30. september 1986.

Af hensyn til sammenligningerne mellem besætningerne er der benyttet ens foder- og produktpriser for alle besætninger, jævnfør tabellerne 1.1–1.4.

Der er i år indraget to nye besætninger, 8511 med racerne Gotlandsk Pelsfår, Finsk Landrace og Dorset, hvor sidtsnævnte bruges til krydsningsproduktion, og 8520 med racerne Rygia og Spel ligeledes i en krydsningsproduktion. Ejerliste er vist i tabel 2.1. Besætningsstørrelse og produktionsomfang fremgår af tabel 2.3 og 4.1. De karakteristiske data fremgår af tabel 2.4.

Foderbehov, foderplaner og forbrug af stald- og tildelt foder, samt behovet for afgræsningsfoder er beskrevet i kapitel 3. Heraf fremgår, at behovet øges med stigende lammeproduktion pr. moderfår og at stigningen er mest udtalt for afgræsning. Der er konstateret en relativ lille variation fra 249 til 369 kr. i besætningernes udgifter til stald- og tildelt foder, når der fodres i henhold til fodernormer. Den store udgift i besætning 8520 skyldes et relativt stort forbrug af melasse, som tildeltes efter ædelyst.

I kapitel 4 er redegjort for produktionsomfanget i de enkelte besætninger. Det fremgår heraf, at frugtbarhed og lammedødelighed er de mest betydende faktorer for produktionens størrelse. Der er i dette afsnit medtaget en opgørelse over frekvensen af fødselshjælp i forbindelse med læmningerne. Opgørelsen viser betydelige variationer mellem de enkelte besætninger, som tillægges såvel forskelle mellem racer som besætningsejernes/brugernes indstilling til nødvendigheden af at assistere. I effektivt drevne besætninger er foderbruget pr. produceret kg levende vægt bemærkelsesværdig ens på trods af betydelige forskelle mellem racer og produktionsform.

Lammeproduktionen er beskrevet i kapitel 5. Opgørelserne beskriver tilvækst frem til 120 dage og til slagtning eller registreringsårets slutning. På grund af de aftagende noteringer i efteråret 1986 er der kun solgt et fåtal af slagtelamene.

Beregningerne af de økonomiske resultater er i år baseret dels på noteringerne fra Kødbbranchens Fællesråd, dels fra Forenede Nordjydske Kreaturslagterier, hvilket har givet mulighed for at korrigere de økonomiske resultater i henhold til forventet klassificering ved slagtning, jævnfør tabel 6.2, der angiver såvel de ukorrigerede som korrigerede salgspriser. Som det ses af tabel 6.3, er der konstateret betydelige forskelle mellem besætningerne med hensyn til økonomisk resultat.

Registreringerne vedrørende krydsningsproduktion er fortsat og omtalt i kapitel 7. Materialet er endnu for lille til at danne grundlag for gyldige konklusioner.

Registreringerne vedrørende græsning på naturarealer er fortsat i 3 besætninger. Tabel 8.1 viser sammenlignende opgørelser over lam, der har græsset naturarealer og lam, som har græsset »hjemme«. Resultaterne afhænger af græsningsperiodens længde og fodertilbudets mængde og kvalitet.

I kapitel 9 er meddelt resultaterne fra en undersøgelse over moderfårenes reproduktion, udholdenhed og udsætning i relation til alder baseret på data fra besætningsforsøgene fra årene 1980–86. I besætninger, der satser primært på produktion af slagtelam udgør 2-års fårene ca. 25% af alle får på 2 år og derover. Tallet kan benyttes som et udtryk for udskiftningsprocenten. I de fleste besætninger forekommer den største (optimum) kuldstørrelse, når fårene er 5-6 år gamle.

Årets hovedresultater og konklusioner:

1. De interne produktionspriser på hjemmeavlet foder incl. byg er stort set uændret, mens der er noteret et prisfald på ca. 15% for indkøbt proteinrigt foder i forhold til i fjor.
2. Noteringen for lam af 1. klasse er faldet med ca. 12% fra september 1985 til september 1986.
3. Dækningsbidraget, d.v.s. total indkomst – udgift til stald- og tildelt foder, er i gennemsnit reduceret med 55% i de tidligere deltagende besætninger.
4. Lammedødeligheden var i gennemsnit af alle besætninger 15% med betydelige variationer mellem besætningerne. Laveste dødelighed blandt de større flokke noteredes hos lam af Gotlandsk Pels. Dødeligheden steg med stigende kuldstørrelse, således mistedes 30% af trillinge-fødte lam. Dødeligheden var på 29% hos lam, født ved en læmning med behov for fødselshjælp mod 11% hos lam født uden fødselshjælp.
5. På trods af betydelige forskelle i produktionsform og race var det beregnede FE-behov pr. kg produceret levende vægt meget nær ens i veldrevne besætninger.
6. Lammenes vægt i efteråret 1986 var lavere end i efteråret 1985. Desårsag og sandsynligvis på grund af aftagende notering på slagtelam, er kun 12% af lammene leveret før slutningen af september.
7. De beregnede virkninger af forskellig klassificering af slagtelam antyder, at denne egenskab bør tillægges stor betydning i såvel produktionsstyringen som det fremtidige avlsarbejde.

Summary

This report provides the results from field data recording in private owned sheep flocks from the period from the 1st October 1985 to 30th September 1986.

The objectives of the activity were primarily to elucidate the economical structure in sheep farming specialised in slaughter lamb production.

Due to the economical assessments and comparisons between flocks and production systems the same day-actual factor and product prices are applied for all flocks. The feed prices are the same as those the department applies in similar studies for dairy cattle, i.e. prices worked out by The Agricultural Economic Institute (table 1.1 and 1.2). All disposed animals are by imagination sold to prices according to quotations from The Danish Meat Marketing Board (table 1.3). A more detailed quotation in relation to conformation class is given in table 4.1.

Data concerning feed consumption, production and economy are compiled in 7 flocks located in Jutland (table 2.1). The report contains a special report concerning prolificacy, persistency and culling rate for ewes based on data from the last 6 years.

Flock size

Flock size and main production figures are presented in table 2.3. Totally 531 ewes were put to ram out of which 472 lambed resulting in a pregnancy rate of 89%. The figure were 84% and 92% for 1-year and 2-years and older ewes, respectively. In total 820 lambs were born giving an average litter size at birth of 1.74 lamb per litter (for 1-year and 2-years and older ewes the figures were 1.29 and 1.90, respectively). Considerable differences were noted between flocks. As usually the biggest litter size were found with the breeds Whiteheaded Marsh, Oxforddown and Swedish Peltsheep.

7.8% of the lambs were aborted, stillborn or died within 24 hours. In the first week another 1.8% died and the later dead rate was 4.4%, totally 15.1% against 12.6% last year. Mortality rates were increasing with increasing litter size as following: 7.5%, 15.4 and 23.1% for 1, 2 and 3 lamb/litter, respectively. It is notisable, that despite the relative high litter size the mortality rate among the Peltsheep lambs was relatively low. Mortality rate among adults, i.e. animals born before the 1st October 1985, was in average 3.2% against 2.7% last year. The sum of cullings and deaths was relatively low this year, 16.8% against 19.1% last year.

Table 2.4 shows the characteristic data for each flock, i.e. numbers of days on winther and summer feeding and lambing periods. The relative numbers of feeding days attributed to lambing ewes, dry ewes, raising ewe lambs and rams

including raising ram lambs are shown in figure 2.1, and meant for an evaluation of the efficiency by which the breeding flock is utilized for lamb production. The parts of the columns representing the lambed ewes and partly the rams contribute to production, while other parts do not. The figure indicates considerable differences between flocks, and hence the efficiency in utilizing the breeding flocks.

Feed requirements and feed consumptions

The feed energy requirements expressed in Scandinavian Feed Units (1 FU = the net energy value of 1 kg barley) are worked out based on feeding standards as described by Frederiksen (1984). The total requirements of FU per lambed ewe for the whole flock are shown in table 3.1. Calculated in this manner there will be a close relationship between ewe live weight and lamb gain on one hand and the maintenance and gain requirements on the other. The ewe requirements for milk production are added to the requirements of the lambs. Everything equal it will be most economic beneficial that so large a proportion of the total requirements can be added to lambs due to lamb-gain merits.

The applied feeding plans for the winter feeding period are shown in table 3.2. None of these traditional plans have caused noticeable problems concerning feeding, management, feed intake or health. Although it must be noted that a daily intake of about 1 kg molasses in flock no. 8520 caused a lot of dirt and moisty pelts during the stall feeding period.

The total consumption of supplied feeds (winter feeds and supplementary on pasture feeds) and required grazed feeds are shown in table 3.3.

Ewe performance

Pregnancy and lambing results are shown in table 4.1. Pregnancy rates are generally speaking high this year. Table 4.2 shows the tendency that as well pregnancy rate as litter size are increasing with live weight of the ewe lamb. Dorset and Finnish Landrace are the breeds with the biggest litter size followed by Whiteheaded Marsh, Oxforddown and Swedish Peltsheep. In table 4.3 is shown the number and distribution of self-performed and assisted birth. As it appears there is a large variation between flocks which may be due to variation between breed although it is known to be affected by the attitude of the breeder. On average assistance was applied to 18% of the lambs born by ewe lambs compared with 14% by older ewes.

Mortality rates among lambs are given in table 4.1. Also in this case a large variation between flocks are obvious. The lowest rates occurred with Finnish Landrace and Swedish Peltsheep. The latter is in agreement with data from Danish Performance recorded Flocks. As shown in table 4.4 mortality rates increase with increasing litter size as mentioned above.

The total production of live weight for each flock is shown in table 4.5. Despite large differences between breeds the requirements of FU per kg live weight produced are almost identical in well managed flocks.

Lamb performance

Table 5.1 shows the lamb birthweight, live weight and live weight gain until 120 days of age and until slaughter or last date of weighing. The figures are shown for each flock, sex and litter size. The table gives the opportunity to evaluate to which extent set targets for weight are met for each group of lambs. Table 5.3 gives live weight and price per head at disposal or the end of the registration year (late September). Similar figures are shown for females and males store lambs in table 5.4 and 5.5.

Economy

As in earlier years gross margin above cost of stall- and supplementary feeds are calculated for each flock or breed within flock. Total income include sales of culled adults, sold and remaining lambs, wool and in the case of Swedish Peltsheep also skin. Like in the earlier reports the quotations for lambs were set according to the quotations for first class from the Meat and Livestock Board as shown in table 1.3. However, as it appears in table 1.4 lambs can be quoted according to a more detailed classification scheme. Table 6.1 shows the expected classification for each breed. As it appears differences between breed are expected and hence price differences occur in case the lambs are subject to this classification at sale. Accordingly, correction of the gross margin is made and the corrected figures are shown in table 6.2.

Tables 6.3 shows the economic calculations for each flock indicating the contribution from each component to the total income as well as the effect of price changes due to classification. Generally speaking, gross margins are reduced to the 1980-level due to reduction in lamb quotations during the late summer 1986.

Crossbreeding

The results in connexion with cross breeding programs are shown in tables 7.1–7.4.

8506. The live weight gain by Oxforddown $\times$ Whiteheaded Marsh lambs were higher than from pure bred Whiteheaded Marsh lambs, confirming the results from last year. Lambs from ewe lambs from the above mentioned crossing grew at a slower rate than lambs from pure bred Whiteheaded Marsh ewe lambs both crossed with a Texel ram. If these results should be confirmed later they ought to be subjects for further investigations.

8520. The live weight gain of lambs from pure bred Rygja and Spel ewe crossed with a Suffolk ram grew faster than similar lambs from a Spel ram.

The work continues in both flocks.

Grazing natural areas

Table 8.1 compares the grow rates of lambs grazing natural areas with those grazing arable land »at home«. The growth rates of lambs for Swedish Peltsheep were lower for those grazing the moor areas than those grazing »at home« while the opposite was the case for the Rygja lambs for flock no. 8516. These differences are clearly an effect of differences in the amount herbage on offer for the two flocks. The high growth rates obtained in flock no. 8520 in late summer after the lambs were weaned and taken to the »home« pastures, indicate that natural areas can be utilized effectively in combination with recommended finishing programs.

Reproduction, persistancy and culling rate

Data from the field registration with sheep from 1980–86 were utilized in the statistical analysis in order to investigate the effect of age on reproduction, ewe persistency and culling rate in commercial flocks. Table 9.1 shows the data. The 2-years old ewes account for 18–40%. These figures indicate the culling/sales rates of the breeding ewes in each flock. Table 9.2 shows the pregnancy rate and litter size for ewe lambs and older ewes.

The differences between flocks are assumed to be a reflection of breeds and management standards. Table 9.3 shows the results of the regression analysis of litter size on ewe ages. The optimum age varies from 5 to 6 years in those flocks where an optimum was found within the considered age range. The main reason for not finding an optimum is thought to be due to culling of less prolific ewes at a younger ages as recommended.

TRANSLATION AND ABBREVIATION

Race	Breed	Forkortelse Abbreviation
Oxforddown	Oxforddown	Oxford.
Hvidhovedet Marsk	Whiteheaded Marsh	Marsh
Texel	Texel	Texel
Rygja	Rygja	Rygja
Gotlandsk Pelsfår	Swedish Peltsheep	Swed. Pelts.
Dorset	Dorset	Dors.
Dorset-krydsning	Dorset cross	Dors.- kryds.
Spel	Spel	Spel
Suffolk	Suffolk	Suffolk
Finsk Landrace	Finnish Landrace	Finsk Landr. Fin. Landr.
Alle	All	Alle (All breeds)

1 Indledning

Besætningsforsøgene med får fortsatte i 1985–86 efter de samme retningslinier som tidligere anvendt, jævnfør 575. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Aktivitetens formål er fortsat, at registrere foderforbrug og produktion i de enkelte besætninger, for på dette grundlag, at analysere såvel den biologiske som økonomiske struktur i dansk fårehold i almindelighed.

Foderkvalitet og priser

Vinterfodringen er baseret på normalnormerne, som er beskrevet i 575. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Foderet er analyseret i fornødent omfang til beregning af foderværdi og indhold af fordøjeligt råprotein. Når der ikke foreligger en analyse er benyttet tal fra fodermiddeltabellen (Andersen og Just 1983). Som i tidligere beretninger er der benyttet samme foderpriser, som

Tabel 1.1 Foderkvalitet og -priser. Handelspriser for handelsfodermidler, interne produktionspriser for grovfoder, jævnfør 615 ber. fra Statens Husdyrbrugsforsøg.
Feed quality and prices. Purchase price for purchased feed, internal production prices for forage, according to report no. 615 from The National Institute of Animal Science.

Fodermiddel	Antal prøver	% tørstof gns.	kg tørstof/FE gns.	g ford. råprotein/FE gns.	Kr. pr. FE
Feed	No. of samples	% dry matt. Average	kg dry matt./FU Average	g dig. crude prot./FU Average	Dkr. per FU 83/84-84/85
Melasse, roe	1	77,0	1,08	80	1,60 1,60
<i>Sugar beet molasses</i>					
Melasse, rør	1	73,0	1,22	21	1,20 1,20
<i>Sugar cane molasses</i>					
Fodersukkerroer	1	18,5	1,07	46	1,30 1,30
<i>Fodder sugar beets</i>					
Kålroer	1	14,0	1,03	65	1,30 1,30
<i>Swedes</i>					
Kl. græs ensilage	1	30,0	1,14	152	1,60 1,60
<i>Cl. grass silage</i>					
Kl. græs hø	9	82,3	1,42	155	1,60 1,60
<i>Cl. grass hay</i>					
NH ₃ -byghalm	2	83,2	1,88	100	1,20 1,20
<i>Ammonia straw</i>					
Frøgræshalm	1	85,0	3,25	66	1,60 1,60
<i>Seed grass straw</i>					
Ærtehalv	2	82,2	3,96	197	1,20 1,20
<i>Pea straw</i>					
Byghalm	7	84,3	3,44	38	1,20 1,20
<i>Barley straw</i>					

afdelingen anvender ved helårssforsøg med kvæg (Østergaard og Hindhede, 1986). Foderværdi og priser for hjemmeavlet grovfoder og indkøbt foder, der normalt erstatter grovfoder er anført i tabel 1.1.

De interne produktionspriser for hjemmeavlet foder varierer naturligvis stærkt mellem de enkelte ejendomme, og vil være afhængige af stedlige forhold. Ved prisansættelsen er der regnet med maskinstationstakster for udført arbejde ved dyrkning og konservering. Ved selv, at udføre dette arbejde har den enkelte bruger mulighed for at øge bedriftsindkomsten. Disse variationer er ikke taget i betragtning ved de økonomiske opgørelser, som meddeles i beretningen.

I tabel 1.2 er anført engrospriser for korn og kraftfodermidler i gennemsnit for vinterhalvåret. Da de fleste kraftfodermidler anvendes som proteinsuppleringsfodermidler, er prisen på suppleringsproteinet beregnet for hvert fodermiddel med byg som referencegrundlag. Det skal bemærkes, at beregningen er baseret på antagelsen, at proteinstofferne er biologisk ligeværdige. Det ses, at

Tabel 1.2 Engrospriser for nogle betydende foderstoffer, kr. pr. 100 kg foder ¹⁾.
Whole sale prices for some important supplementary feeds.

Måned <i>Month</i>	C11 bl. til kvæg <i>C11 mix. to dairy cattle</i>	Sojaskrå <i>Soyabean meal</i>	A6 bl. til kvæg <i>A6 mix. to cattle</i>	Byg <i>Barley</i>	Hvede- klid <i>Wheat bran</i>	Fiske- mel <i>Fish meal</i>	Proteinbl. til får <i>Protein mixture to sheep</i>
Oktober	171,40	183,80	155,10	147,60	115,90		
November	171,50	188,50	159,90	151,56	115,50		
December	173,50	176,90	162,25	153,00	115,50		
Januar	175,50	183,40	162,10	154,50	116,30	Ingen statistik	
Februar	172,00	184,15	158,25	156,65	120,75	No statistics	
Marts	166,00	187,25	155,50	155,80	124,50		
Gns. 85/86	171,67	184,00	158,85	153,19	118,21		224
Av. 85/85	204,66	216,00	169,86	152,44	—	450	245
FE/100	115	118	96	98	76	135	98
<i>FU/100</i>							
Fordøjeligt råprot./FE	350	345	165	83	152	541	280
<i>Dig. crude protein/FU</i>							
Øre pr. FE	149	156	165	156	156	420	228
<i>D. øre per FU</i>							
Supp. prot. øre/kg ²⁾	—	0	109	0	0	576	375
<i>Supp. prot. D. øre/kg</i>							

1) De anførte priser er ab lager til forhandler, hvorfor der må tillægges den lokale forhandleravance og fragt.

2) Byg er anvendt som referencefodermiddel. Kilde: Jordbrugsøkonomisk Institut.

1) *The mentioned prices are ab storage to trader, hence trader profit and freight must be added.*

2) *Barley is used as reference feed. Source: Agricultural Economic Institute.*

proteinprisen også i år er mindst for soyaskrå. Endvidere ses, ved sammenligning af foderenhedspriserne i de to tabeller, at prisen på en foderenhed hjemmeavlet grovfoder normalt er mindre end foderenhedsprisen på indkøbt korn og kraftfoder, men undtagelser forekommer, hvilket kan gøre valg af fodermidler yderst interessant set fra forskellige synsvinkler.

Ved valg af fodermidler bør der tages skyldig hensyn til flere forhold. For heldidslandmanden, der producerer foder til andet husdyrhold er typen af foder af underordnet betydning, såfremt såvel fremstilling som fodring ikke kræver en særlig indsats. Sagen stiller sig noget anderledes for deltidslandmanden eller »småbrugeren«, for hvem tid og investering i maskiner eventuel er en begrænsende faktor. Her vil fodermidlernes lagring og håndterbarhed være faktorer af overordnet betydning. Det kan eksempelvis fremføres, at fodring med ensilage kan være en daglig belastning i modsætning til fodring med hø, der er lettere at praktisere uden større investeringer i mekanisk udstyr.

Afsætningspriser

Prisen på slagtedyr er i henhold til uddrag af noteringerne fra Køddbranchens Fællesråd, vist i tabel 1.3. Af hensyn til vurderingen af prisudviklingen er noteringerne i september måned fra de seneste 6 år vist nederst i tabellen. Det fremgår heraf, at prisudviklingen har været moderat stigende gennem årene frem til efteråret 1985. I løbet af 1986 har noteringerne holdt sig på 1985 niveauet, men faldt drastisk mod registreringsårets slutning. Tabel 1.3 viser forskellene i noteringerne for de forskellige kvaliteter af lam og får. Et endnu mere nuanceret billede fås ved, at studere noteringerne fra Forenede Nordjyske Kreaturslagterier (FNK), som vist for en enkelt uge i efteråret 1986 i tabel 1.4. Heraf fremgår, at såvel klassificering for kropsform, fedme og farve indgår i prisansættelsen foruden at der sker fradrag med stigende slagtevægt over 25 kg.

Lam, som opnåede betegnelsen »Faunus«, d.v.s. en slagtevægt mellem 25 og 30 kg, form-klasse 8 og derover, fednings- og farveklasse 3 kunne i efteråret 1986 forsøgsvis afregnes uden fradrag for overvægt, plus eventuel »Faunus-tillæg«.

Når lam afsættes til slagteri, hvis afregning baseres på slagtevægt og klassificering for form, fedme og farve, får de nævnte egenskaber i henhold til tallene i tabel 1.4 overordentlig stor betydning af stykprisen. I opgørelserne er benyttet de priser for slagtelam, der er anført for 1. klasse i tabel 1.3. Endvidere er der som noget nyt beregnet dækningsbidrag under hensyntagen til forventet klassificering af lammene ved slagtning.

Da der i år er inddraget en besætning med Gotlansk Pelsfår, hvor en del af indkomsten fremkommer ved salg af skind er dækningsbidraget for denne race øget med 136 kr. pr. lam.

Foruden såvel foder- som afsætningspriser er det de tekniske og biologiske forhold i og styringen af besætningerne, der vil have størst betydning for forskelle i økonomisk afkast mellem de enkelte besætninger.

Tabel 1.3 Uddrag af noteringer fra Kødbranchens Fællesråd for fåre- og lammekød (kr. pr. kg slagtevægt) i tiden oktober 1985 til september 1986.

Abstract of quotations from The Danish Meat Marketing Board (Dkr. per kg slaughter weight) from October 1985 to September, 1986.

	Lam ekstra <i>Lamb extra</i>	Lam 1. kl. <i>Lamb 1st cl.</i>	Lam 2. kl. <i>Lamb 2nd cl.</i>	Unge får <i>Young sheep</i>	Får <i>Sheep</i>	Spædlam <i>Early spring lambs</i>
Oktober	25,00	23,00	19,00	14,50	7,50	
November	24,50	22,50	18,50	14,50	7,50	
December	24,50	22,50	18,50	14,00	7,50	
Januar	24,50	22,50	18,50	14,00	7,50	
Februar	25,00	23,00	19,00	14,00	7,50	45,50
Marts	25,00	23,00	19,00	14,00	7,50	46,50
April	25,00	23,00	19,00	14,00	7,50	38,50
Maj	25,00	23,00	19,00	14,00	7,50	
Juni	25,00	23,00	19,00	14,00	7,50	
Juli	31,00	29,00	25,00	14,00	7,50	
August	29,00	27,00	22,00	14,00	7,50	
September	24,00	22,00	18,00	14,00	7,50	
Sept. 1985	27,00	25,00	22,00	14,50	7,50	
– 1984	26,50	24,50	20,50	14,50	7,50	
– 1983	23,50	21,50	17,50	14,50	8,00	
– 1982	24,50	22,50	19,50	16,00	7,50	
– 1981	20,50	19,50	16,50	14,00	7,50	
– 1980	15,00	13,50	12,00	12,00	6,50	

Tabel 1.4 Noteringer for lam (kr. pr. kg slagtevægt). Uge 40, 1986 Forenede Nordjyske Kreaturslagterier (FNK).

Quotations for lambs (Dkr. per kg slaughter weight). Week 40, 1986 (FNK).

Klasse, form <i>Class, conformation</i>		Slagtevægt, kg <i>Slaughter weight, kg</i>			
		15–24,5	25–26,5	27–30	30,5–35
10 U–		24,50	23,50	22,50	18,00
9 R+		23,50	22,50	21,50	17,00
8 R		22,50	21,50	20,50	16,00
7 R–		21,50	20,50	18,50	15,00
6 O+		20,50	19,50	16,00	14,00
5 O		19,50	18,50	14,00	13,00
4 O–		16,00	15,00	13,00	12,00
3 P+		12,00	11,00	10,00	10,00
2 P		10,00	9,00	9,00	9,00
1 P–		6,00	6,00	6,00	6,00

Klassificering for fedme: 3 = ideal. Afvigelse på et point medfører en reduktion i noteringen på 2 kr. pr. kg.

Classification for fatness: 3 = ideal. Deviation of 1 point implies a reduction in the quotation of 2 Dkr. per kg slaughter weight.

2 Datamateriale

Besætningerne, der deltog i registreringerne er anført i tabel 2.1. Med udgangen af foregående registreringsår ophørte registreringerne i Marsk-besætningen nr. 7 med ca. 20 moderfår. Driftsform og resultater i denne besætning var særdeles stabil fra år til år, som illustreret ved tallene i tabel 2.2.

Tabel 2.1 Adresseliste for deltagende besætningsejere.
List of addresses for participating flock owners.

Besætn. nr. <i>Flock no.</i>	Navn, adresse, telf. <i>Name, address, telephone</i>	Race <i>Breed</i>	Produkttype <i>Type of product</i>
8506	Palle Ask Nielsen Trægårdsvej 13, Møgeltønder 6270 Tønder Telf. 04 77 83 22	Marsk	Efterårslam <i>Autumn lambs</i>
8509	Flemming Møller Uthvej 93, Ustrup 8700 Horsens Telf. 05 64 63 26	Texel	Efterårslam <i>Autumn lambs</i>
8511 ¹⁾²⁾	Ove Glerup Kristensen Stensgårdvej 4, Blære 9600 Års Telf. 08 66 65 15	Gotl. Pels. Finsk Landr.	Korn- og Efterårslam <i>Grain and Autumn lambs</i>
8515	Niels Hall Lystrupmindevej 2 8654 Bryrup Telf. 05 75 66 47	Oxford.	Sommerlam <i>Summer lambs</i>
8516	Anton Sørensen Tingvej 58, Vester Tostrup 9632 Møldrup Telf. 06 69 10 54	Rygja	Efterårslam <i>Autumn lambs</i>
8517	Peder Andersen Skivevej 15 9632 Møldrup Telf. 06 69 15 48	Texel	Spædlam/Sommerlam <i>Early spring lambs/ Summer lambs</i>
8520 ¹⁾	Arne Flensborg »Damgården« Hvijselvej 10 Hygum, 7300 Jelling Telf. 05 87 18 42	Spelsau Rygja	Efterårslam <i>Autumn lambs</i>

1) Tilkommende besætninger i 1985-86.

2) Gotlænder-fårene har tidligere deltaget i forsøgene på Oudrup og Vindblæs Heder.

1) *Established flocks in 1985-86.*

2) *The Swedish Peltsheeps have earlier participated in the experiment on Oudrup and Vindblæs Moors.*

Tabel 2.2 Driftsresultater for Marsk-besætningen i brug nr. 7, deltaget i besætningsforsøgene i årene 1981–85.

Performance of the Marsh flock no. 7 participated as test flock in 1981–85.

År Year	Antal får		% gimm. % ewe lambs	% drægt. pregn. rate, %	Antal lam pr. moderfår			pr. moderfår	
	til vædder	læmmet			Født	lev. eft. 7 dg.	v. 120 dage	kg lam produceret	dækningsbidrag kr.
	<i>Numb. of ewe to ram</i>	<i>lambded</i>			<i>No. of lambs per lambded ewe</i>			<i>per lambded ewe</i>	
					Born	alive aft. 7 days	at 120 days	kg lamb produced	gross margin Dkr.
81–82	19	19	11	100	2,00	1,84	1,84	73	464
82–83	21	21	31	100	1,71	1,43	1,38	58	519
83–84	21	19	40	93	2,05	1,73	1,68	83	921
84–85	22	21	23	95	2,24	2,00	1,95	86	911

1) Inden for registreringsåret.

1) *At the registration year.*

Fårene læmmede normalt i april måned. De var på stald indtil midten af maj måned, hvor udbinding fandt sted til en ca. 7 ha stor eng, hvor de græssede sammen med kvier ved en moderat belægningsgrad. I midten af september måned blev såvel kvier som får taget hjem, fordi engen normalt ikke kan bære mere og for at sikre en effektiv færdigfødning af lammene. Efter hjemtagelsen forsattes græsningen på de to frøgræsmarker af Alm. Rajgræs, såvel den høstede som udlægsmarken. Her græssede fårene indtil senest den 1. marts, hvor de endelig blev taget på stald for ikke at ødelægge udlægsmarken. Fårene kunne i vintrens løb »kaldes« ind i stalden for overnatning og tilskudsfodring, når det af hensyn til vejrliget var ønskeligt. Den høstede frøgræsmark tilførtes normalt ca. 30 tons svinegylle umiddelbart efter høst, d.v.s. 1–2 måneder før fårene blev taget hjem fra engen.

Lammene slagtes normalt i løbet af efteråret. Det forhold, at får og lam går i en og samme flok har i nogle af årene givet anledning til uønskede læmninger midt på vinteren. Som det fremgår af tabel 2.2 er besætningen karakteristisk ved høje reproduktionsresultater, som er typiske for får af den omhandlede race. De økonomiske resultater er jævnt stigende over årene. Denne stigning skyldes såvel forbedrede produktionsresultater som stigende afsætningspriser.

Besætningsbeskrivelser for tidligere deltagende besætninger

Vedrørende den generelle beskrivelse henvises til 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg, idet beskrivelserne i nærværende beretning indskrænker sig til en omtale af eventuelle ændringer i forhold til i fjor.

8506 Fårene er Hvidhovedet Marsk og krydsninger af Oxforddown og Hvidhovedet Marsk. Som i fjor blev der anvendt såvel Marsk som Oxforddown-væd-

dere til de ældre Marsk får. I efteråret 1985 blev der udtaget såvel renracede Marsk-lam som krydsningslam (Oxforddown x Marsk) til eget tillæg. Imod sædvane for besætningen blev disse gimmere sat til vædder, idet der indkøbtes en Texel-vædder til formålet, som nærmere omtalt i kap. 7.

8509 Texel. Uændret.

8515 Oxforddown. Uændret.

8516 Rygja. En del af fårene græssede i sommeren 1986 i Ø-bakker (se kap. 8.) Der er i besætningen benyttet en Gotlandsk Pelsvædder til en del af fårene. Denne besætning er den eneste, der har brugt stald- og tildelt foder ved færdigfedning af slagtelam.

8517 Texel. Uændret.

Besætningsbeskrivelser af ny tilkommende besætninger

8511. Besætningen består overvejende af Gotlandsk Pelsfår, Finsk Landrace og Dorset. Besætningen har deltaget i forsøgene på Oudrup og Vindblæs Hede i årene 1983–85, og hedeegræsning er siden forsat med en del af fårene (se kap. 8).

Besætningen blev i efteråret 1986 flyttet til ejerens nuværende bopæl. Beskrivelse af staldforhold og markdrift udsættes til næste år, når bedriften er kørt ind. Produktions- og økonomiopgørelserne er foretaget særskilt for racerne Gotlandsk Pelsfår, Finsk Landrace, Dorset og krydsninger heraf.

8520. Besætningen består af racerne Rygja og Spel. I den fremtidige avlsplan tilsigtes, at Rygja-fårene løbes ved en Spel-vædder. F₁ afkommet heraf anvendes som produktionsfår, som løbes ved en Suffolk-vædder, hvoraf alt afkom slagtes.

Jordtilliggendet er ca. 105 ha, som dyrkes med korn og græsfrø. Fremtidigt vil frøgræsmarkerne af Alm. Rajgræs, såvel de høstede som udlægsmarkerne blive benyttet til fåregræsning i efteråret, d.v.s. til færdigfedning af lam og flushing af får, før og i bedækningssæsonen. 3,8 ha er på grund af topografiske og fugtighedsforhold i forår og efterår, udlagt i varigt græs.

Om sommeren afgræsser fårene et ca. 28 ha stort hedeareal med blandet vegetation i Lindet Krat i henhold til aftale med Vejle Amtskommune, der har indhegnet arealet i foråret 1984, som et led i områdets landskabelige pleje. Der forefindes naturligt vand og et læ- og foderskur på ca. 60 m² på området. Ca. den 20. maj bliver fårene transporteret ud på arealet, der ligger ca. 18 km fra ejendommen. Ca. 1. august tages lammene hjem på frøgræsmarkerne med færdigfedning for øje, medens fårene tages hjem i løbet af efteråret.

I vinterfodringen, som påbegyndes med tilskudsfoder til græs, anvendes roemelasse som tildeles efter ædelyst fra en melassebar. Denne består af en tank, hvorfra melassen ledes via en slange over i en på tværs overskåren olietønde. I tønden er anbragt en ca. 1 cm tyk plastik plade med en diameter, der er ca. 2 cm

Tabel 2.3 Besætningsstørrelse og produktionsomfang.
Size of flocks and production.

Besætningsnr. Race	Flock no. Breed	8506 Marsk	8509 Texel	8511 Alle ¹⁾	8515 Oxford.	8516 Rygja	8517 Texel	8520 Spel/ Rygja	Gns. % Av. %
Antal får til vædder	<i>No. of ewes to ram</i>	134	44	106	83	69	33	62	531
Antal moderfår	<i>No. of ewes</i>	120	44	96	68	59	31	54	472
Drægtighedsprocent	<i>Pregnancy rate</i>	90	100	91	82	86	94	87	89
Antal fødte lam	<i>No. of lambs born</i>	241	69	173	123	85	41	88	820
» » »	<i>No. of lambs born</i>								
pr. moderfår	<i>per ewes</i>	2,01	1,57	1,84	1,81	1,44	1,32	1,63	1,74
» » »	<i>No. of lambs born</i>								
pr. får til vædder	<i>per ewes to ram</i>	1,80	1,50	1,63	1,48	1,23	1,24	1,42	1,54
Antal døde:	<i>No. of dead:</i>								
Lam: dødfødte	<i>Lambs: dead</i>	24	3	8	12	6	2	12	67
	<i>1-7 dage 1-7 days</i>	11	0	1	1	1	0	3	17
efter 7 dage	<i>after 7 days</i>	17	6	2	4	3	4	3	36
Voksne	<i>Adults</i>	5	2	2	4	1	0	3	17
Antal solgte får	<i>No. of ewes sold</i>	13	12	23	12	11	1	0	73
Antal solgte væddere	<i>No. of rams sold</i>	0	0	6	0	0	1	0	7
Antal indkøbte lam	<i>No. of lambs bought</i>	0	3	0	1	0	0	0	4
Antal solgte lam	<i>No. of lambs sold</i>	22	5	30	8	0	9	9	83
Antal lam	<i>No. of lambs</i>								
pr. 30/9-86	<i>per 30/9-86</i>	167	58	132	99	75	26	61	618
Procent afgåede får	<i>Perc. cul./dead ewes</i>	13,4	30,4	23,6	20,5	17,4	3,0	4,8	16,8

1) Alle: Moderfår, 72 Gotlandsk Pelsfår, 10 Finsk Landrace, 14 Dorset (producerende diverse krydsninger). 1 får har læmmet 2 gange i registreringsåret.

1) All ewe: 72 Swedish Peltsheep, 10 Finnish Landrace, 14 Dorset (the latter producing crosses between varios breeds. 1 ewe has lambed twice in the registration year.

mindre end tøndens diameter. I pladen er boret 7 huller på 2 cm i diameter. Pladen flyder oven på melassen, og fårene slikker melassen fra pladen. I gennemsnit har fårene fortæret ca. 1 kg melasse sammen med frøgræshalm efter ædelyst i staldfodringsperioden. På trods af den store melasseoptagelse havde fårenes gødning normal konsistens. Fårene blev stærkt fedtede over hele kroppen i staldfodringsperioden, hvor de gik på dybstrøelse i en stor fælles boks på 8 × 12 m med dybstrøelse i maskinhuset.

Datamaterialets omfang fremgår af tabel 2.3. Som noget nyt er der i år angivet procenten af afgåede får fra de enkelte besætninger. Besætningernes karakteristiske data fremgår af tabel 2.4. Den dato, hvor vinterfodringen er påbegyndt er ikke nødvendigvis sammenfaldende med indbindingsdatoen, men faktisk den dato, hvorfra der tildeles tilskudsfoder til vintergræsningen i betydende omfang. Derimod er den dato, hvor vinterfodringen ophører den faktiske ud-

Tabel 2.4 Besætningernes karakteristiske data.*The characteristic data for the flocks.*

Besætningsnr. <i>Flock no.</i>	8506	8509	8511 ¹⁾	8515 ²⁾	8516	8517 ³⁾	8520
Race <i>Breed</i>	Marsk	Texel	Alle	Oxford.	Rygja	Texel	Spel/ Rygja
Vinterfodringen, påbeg. dato <i>Winter feeding, began, date</i>	28/12	26/12	25/1	17/1	20/11	10/1	12/12
Vinterfodringen, afsluttet dato <i>Winter feeding, end, date</i>	15/5	16/5	5/5	10/5	10/5	14/5	8/5
Vinterfoderdage <i>Winter feeding days</i>	138	141	100	113	171	124	147
Græsningsfoderdage <i>Grazing days</i>	227	224	165	252	194	241	218
Første læmmedato <i>First lambing, date</i>	13/3	13/3	31/3	26/3	1/4	2/1	4/3
Sidste læmmedato <i>Last lambing, date</i>	3/5	9/6	4/7	16/5	20/6	18/5	27/6
Læmmeperiode, dage <i>Lambing period, days</i>	61	98	155	126	80	106	115
Antal klipninger pr. år <i>No. of sheering per year</i>	1	1	2	1	1	1	1
Fravænningsalder i måneder <i>Weaning age, days</i>	5	5	4-5	4-5	4	5-6	5
Fravænningsdato <i>Date of weaning</i>	16/9	25/8	18/8	25/8	10/8	25/9	27/8

1) Læmmeperiode kun angivet for Gotlandsk Pelsfår, Finuld, Dorset og Texel, der læmmer året rundt.

2) 8515. To får læmmede den 10/1. Bedækket af vædderlam.

3) 8517. To læmmeperioder med henblik på at producere dels spædlam, dels sommerlam.

1) *Lambing periode for Swedish Peltssheep only. Pelt, Dorset and Texel, which are lambing every year.*

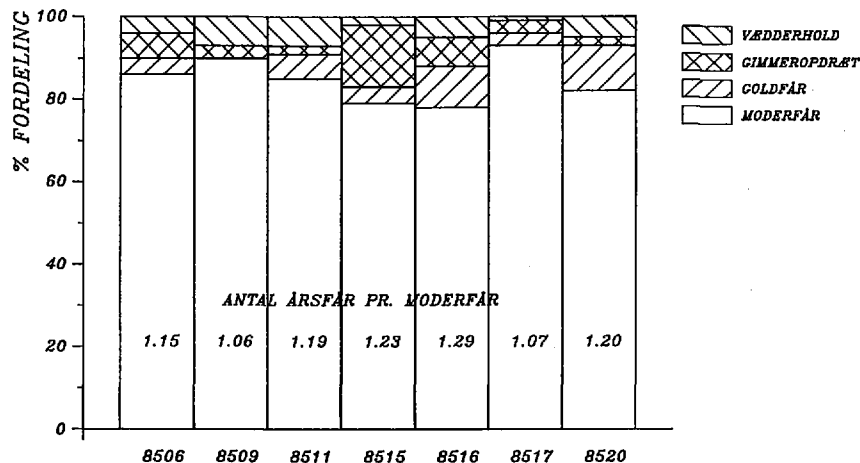
2) *8515. Two sheeps lambed the 10/1. Mated by ram lambs.*

3) *8517. Two lambing periods with reference to produce early lambs, partly summer lambs.*

bindingsdato. Tabellen angiver endvidere første og sidste læmmedato. I besætning 8511 er anført læmmesæsonen for Gotlandsk Pelsfår, som læmmer relativt koncentreret om foråret. Fårene af Finsk Landrace læmmede i tiden fra den 6. til 17. april, medens fårene af Dorsetracen læmmede meget spredt fra den 8. januar til den 15. september. Et får læmmede to gange i denne periode.

I figur 2.1 er vist den relative fordeling af foderdage på dyr i avlsbesætningen af diverse katagorier. Figuren viser, at det især er gimmeropdrættet, som øger forholdet mellem antal årsfår og moderfår. Det bemærkes, at i besætning 8506 er nævnte forhold formindsket stærkt til 1,15 ved at løbe gimmerne i forhold til i fjor, hvor tallet var 1,33. Ligeledes er der i besætning 8516 sket en væsentlig forbedring af forholdet på grund af den betydelig højere drægtighedsprocent hos de ældre får.

FORDELING AF FODERDAGE I AVLSBESÆTNINGEN

Figur 2.1 Den procentiske fordeling af antal foderdage i avlsbesætningen på vædderhold, gimmeropdræt, gold- og moderfår. Tallene i søjlerne angiver antal årsfår pr. moderfår.

The distribution of number of feed days for the breeding block on rams, females, dry and lambing ewes. The figures in the columns are ratio between number of lambing ewes and number of »annual sheep units«.

3 Fårenes vægt, foderbehov og forbrug

Fårenes vægt og tilvækst

Fårenes legemsvægt og tilvækst over året er anført i tabel 3.1. Tabellen omfatter kun de dyr, som har læmmet. Det bemærkes, at tilvæksten hos gimmerne i deres første produktionsår andrager fra 7 til 30 kg i gennemsnit for de enkelte besætninger og racer. Den højeste tilvækst opnåedes i besætning 8506. De mindste tilvækster forekom i Texel-besætningerne 8509, 8517 og i besætning 8520 med Rygja og Spel. I sidstnævnte besætning gik gimmerne sammen med de ældre får i en flok og skulle tilkæmpe sig en plads ved foderbordet på lige fod med de andre.

De relative høje tilvækster i besætning 8511 hos fårene af Finsk Landrace og Dorset, samt i besætning nr. 8515 med Oxforddown må tillægges en relativ stærk fodring af forholdsvis unge får. Med de opnåede resultater må det fastholdes, at det praktiserede foderniveau ved staldfodringen og græstilbudet i sommerperioden har været tilstrækkelige.

Tabel 3.1 Vægt og tilvækst over året, samt besætningernes totale foderbehov (FE) beregnet på grundlag af normalnormer.

Weight and gain over the year and the total feed requirement (FU) of the flock based on the Danish feeding standards.

Besætnings nr.	Flock no.	8506	8509	8511	8511	8511	8515	8516	8517	8520
Race	Breed	Marsk	Texel	Gotl. Pels.	Fin. Land.	Dors.- kryds.	Oxford.	Rygja	Texel	Rygja/ Spel
Vægt, gimmere	<i>Weight, ewe lambs</i>	42,1	38,5	30,0	39,0	41,0	45,9	38,3	48,9	38,6
2-års og ældre	<i>2 years and elder</i>	77,5	66,3	53,0	62,0	59,0	74,3	63,1	73,3	62,1
Tilvækst, gimmere	<i>Gain, ewe lambs</i>	29,7	12,7	18,0	22,0	21,0	15,7	15,9	11,2	7,6
2-års og ældre	<i>2 years and elder</i>	3,5	-0,6	-1,0	10,0	10,0	12,6	-3,0	-3,2	3,8
Total FE-behov:	<i>Total FU req.:</i>	758	490	582	876	623	746	553	522	570
Total FE-behov fordelt på:										
<i>Total FU req. partitioned on:</i>										
Moderfår	<i>Ewes</i>	322	251	235	307	294	326	260	282	269
Goldf.opdræt, vædd.	<i>Dry ewes, young st. rams</i>	54	31	44	87	42	80	74	23	60
Lam fra i fjor	<i>Stored lambs</i>	35	11	21	58	21	31	13	23	7
Lam fra i år	<i>Lambs from this year</i>	347	197	270	456	288	309	206	194	234
Lam-FE af total,%	<i>Lamb FU of total,%</i>	54	45	54	65	53	51	46	43	47

1 FU = Net energy value of 1 kg barley.

Det totale foderbehov

Det totale foderbehov (energi) er beregnet på grundlag af fodernormerne meddelt i 575. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Forbruget pr. moderfår varierer, som vist i tabel 3.1, stærkt mellem besætninger og racer. Hovedårsagen hertil er moderfårenes vægt, forholdet mellem antal moderfår og årsfår og sidst men ikke mindst forbruget af foderenheder til lammetilvækst.

Dette forhold ses tydeligt ved sammenligning mellem de tre racer i besætning 8511, hvor det største forbrug fremkom hos Finsk Landrace, der har det største forbrug af foderenheder til lam. Endvidere må en del af forskellene mellem besætningerne tillægges driftsledelse i videste forstand. Især spiller det en rolle om gimmerne sættes til vædder i det første leveår og i bekræftende fald, hvorvidt de bliver drægtige.

Det relative behov for diverse kategorier af dyr i avlsbesætningen er vist i figur 3.1. For at opnå den bedst mulige udnyttelse af avlsbesætningen, bør de skraverede søjler reduceres mest muligt under skyldig hensyntagen til produktionssystemet i sin helhed.

Færdigfodningsfoder og foder til lam, hvor sidstnævnte er inklusive moderfårenes behov til mælkeproduktion, bidrager betydeligt til det totale foderbehov. Det stiger med antal lam og lammenes tilvækst. Endvidere opnås et øget behov ved stigende slagtevægt, jævnfør modelberegningerne meddelt i 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Alt andet lige, vil det være økonomisk fordelagtigt, når dette behov er stort. Procenttallene nederst i tabel 3.1 kan således tages som udtryk for den effektivitet, hvormed besætningen udnyttes. Et højt tal vil automatisk medføre et lille foderforbrug pr. kg produceret lammertilvækst.

Forbrug af stald- og tildelt foder

De benyttede foderplaner er vist i tabel 3.2 for den sidste trediedel af drægtighedstiden, samt for diegivningstiden med to lam. I de øvrige perioder er foderfordelingen reguleret i henhold til normerne. Der er for de tidligere deltagende besætninger benyttet lignende planer som i de foregående år.

Det totale forbrug af stald- og tildelt foder er anført i tabel 3.3, som ligeledes viser et tilsvarende forbrug, som i fjor. Registreringerne er ikke tilstrækkeligt specifikke til at foretage en racevis opdeling i besætning 8511. Der må i besætning 8520 konstateres et stort forbrug af melasse, svarende til ca. 1 kg pr. får dagligt i vinterperioden. Fodringens gennemførelse er nøjere beskrevet i det foregående kapitel. Det er overraskende, at fårene var i stand til at tåle så store mængder melasse uden forstyrrelser af mavetarmkanalens funktioner.

Det relative forbrug af de enkelte grupper af fodermidler er vist i figur 3.2. Grovfodermidlerne omfatter konserveret græsmarksfoder, halm incl. NH_3 -behandlet bygalm, rodfrugter og produkter heraf. Gruppen udgjorde fra 53% til 97% af det totale foderforbrug. Der er forbrugt fra 6 til 76 FE korn og kraftfo-

Tabel 3.2 Foderplaner for moderfår i vinterperioden, kg foder pr. dyr daglig af hver fodermiddel, samt foderenheder (FE) i alt.
Feeding plans for ewes in the winter period, kg feed per ewe daily of each feed and total feed units (FU).

Fodermidler Feed	Kl.græshø Clover grass hay	NH ₃ -beh. byghalm NH ₃ -barl. straw	Byg- halm Barl. straw	Frøgr. halm Seed grass straw	Ensi- lage Si- lage	Roer Beets	Me- lasse Molas- ses	C-bl. t. kvæg Conc. mix.	Soya- skrå Soya b.meal	Byg Bar- ley	Hvede- klid Wheat bran	FE i alt FU Total
Besætningsnr. 8506												
Drægt.	1,0									0,50	1,10	
Dieg. med 2 lam	1,0						0,3		0,10	0,90		1,80
Besætningsnr. 8509												
Drægt.												1,10
Dieg. med 2 lam	1,8								0,25	0,85		2,10
Besætningsnr. 8511												
Drægt.	1,0									0,40		0,95
Diegiv. med 2 lam	1,0								0,40	1,00		2,00
Besætningsnr. 8515												
Drægt.			1,5			3,0 ⁴⁾		0,3				1,15
Diegiv. med 2 lam	1,0		1,5		4,5	5,0 ⁴⁾		0,7				2,25
Besætningsnr. 8516												
Drægt.		1,5			2,01 ¹⁾			0,10	0,20		1,10	
Diegiv. med 2 lam	1,5					2,01 ¹⁾			0,25	0,55	0,20	1,85
Besætningsnr. 8517												
Drægt.		1,5			3,02 ²⁾		0,3				1,00	
Diegiv. med 2 lam	1,0		1,5			5,0 ²⁾		0,7				2,50
Besætningsnr. 8520												
Drægt.				1,5			0,6		0,10 ³⁾	0,30 ³⁾		1,10
Diegiv. med 2 lam				1,5		1,0	0,8					1,85

1) Drægt. = Sidste trediedel af drægtighedstiden. *Last third of pregnancy period.*

2) Dieg. = 0–60 dage af diegivningstiden med 2 lam. *0–60 days lactation with 2 lambs.*

3) Kålroer. *Swedes.*

4) Sukkerroer. *Fodder sugar beets.*

der pr. moderfår og år, svarende til fra 3% til 47% af det totale foderforbrug. Fordelingen er især af betydning for en økonomisk vurdering af omkostningerne ved vinterfodringen, når prisforskellene mellem fodermiddelgrupperne er store. For beregningerne i denne beretning har den kun ringe konsekvens, da prisforskellene mellem fodermidlerne anført i tabel 1.1 og 1.2 synes relativ små. Der er ikke i nogen af besætningerne registreret et forbrug af egentlig lammefoder, givet til lammene på stald i diegivningsperioden. Kun i besætning 8516 er benyttet tildelt foder (Kløvergræs hø, korn og kraftfoder) til færdigfødning af slagtelam.

Tabel 3.3 Besætningernes totale foderforbrug af stald- og tildelt foder (FE og kr. pr. moderfår).

The total consumption of stall and supplementary feeds (FU and Dkr. per lambed ewe).

Besætningsnr. <i>Flock no.</i> Race <i>Breed</i>	8506 Marsk	8509 Texel	8511 Alle	8515 Oxford.	8516 Rygja	8517 Texel	8520 Rygja/ Spel
Antal moderfår <i>No. of lambed ewes</i>	120	44	94	68	57	30	53
Antal vinterfoderdage <i>No. of winter feeding days</i>	138	141	100	113	171	124	147
Grovfodermidler (FE):							
<i>Roughage (FU):</i>							
Kløvergræshø og ensilage <i>Clover grass hay and silage</i>	75	65	92	153	72	20	66
Byghalm, incl. NH ₃ -beh. halm <i>Barley straw, incl. NH₃-treated straw</i>	8	38	16	33	44	95	50
Roer, kosetter, valle melasse <i>Beets, Dried beet pulp, whey, molasses</i>	4				44	75	125
Grovfodermidler, i alt (FE) <i>Roughage total (FU)</i>	87	103	108	186	160	190	241
Korn og kraftfoder, m.m.:							
<i>Grains and concentrates etc.:</i>							
Korn, overvejende hel byg <i>Grains, mainly barley</i>	69	69	52	49	35	24	4
Proteinbl. m.m. mælkeerstat. <i>Protein mix., milk replacement</i>	4	7	6	5	4		2
Korn og proteinfoder <i>Grains and protein feed in mix.</i>			8		17	22	6
Korn og kraftfoder, i alt (FE) <i>Grains and concentrates total (FU)</i>	73	76	66	54	56	46	6

Tabel 3.3 Fortsat. Continued.

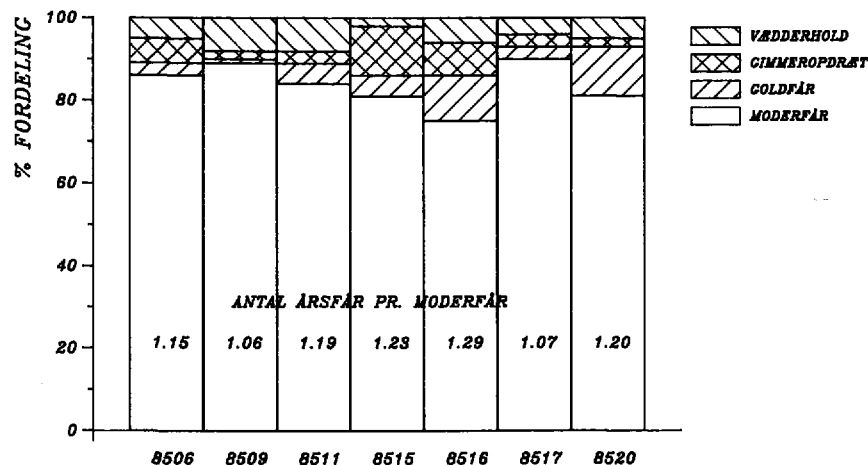
Besætningsnr. <i>Flock no.</i> Race <i>Breed</i>	8506 Marsk	8509 Texel	8511 Alle	8515 Oxford.	8516 Rygja	8517 Texel	8520 Rygja/ Spel
Total forbrug incl. strøelse <i>Total consumption incl. bedding</i>	160	179	174	240	216	236	247
Skønnet forbrug af strøelse <i>Estimated consumption of bedding</i>	4	10	5	7	9	9	9
Total foderforbrug <i>Total feed consumption</i>	156	169	169	233	207	227	238
Heraf lammefoder <i>Of this lamb suppl. feed during lactation</i>	0	0	0	0	0	0	0
Kr. pr. moderfår <i>Dkr. per lamb ed ewe</i>	249	268	281	369	314	320	393
Total Fe-behov, korrigeret for afgræsningsaktivitet og spild: <i>Total FU-need, adjusted for grazing activity and waste:</i>	836	532	688	812	618	578	626
Afgræsningsfoder (FE) <i>Pasture (FU)</i>	680	363	519	579	411	351	388

Behov for afgræsningsfoder

Behovet for afgræsningsfoder er beregnet ved differencen mellem det totale behov og forbruget af stald- og tildelt foder plus 13%. Resultaterne fremgår af tabel 3.3. Tallene viser de tilsvarende tendenser, som vist i tidligere publikationer fra besætningsforsøgene.

Det relative forhold mellem forbruget af stald- og tildelt foder og behovet for afgræsningsfoder er vist i figur 3.3. Som det fremgår af kapitel 6, der omhandler den økonomiske omsætning, vil de besætninger som har det mindste forbrug af stald- og tildelt foder have grundlag for de bedste økonomiske resultater.

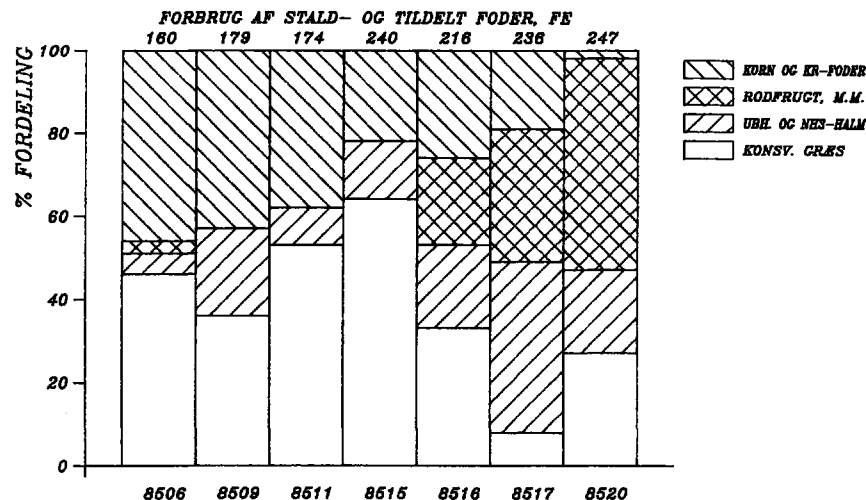
FORDELING AF FODERBEHOV I AVLSBESÆTNINGEN

Figur 3.1 Den relative fordeling af avlsbesætningens foderbehov fordelt på grupperne vist i figur 2.1.

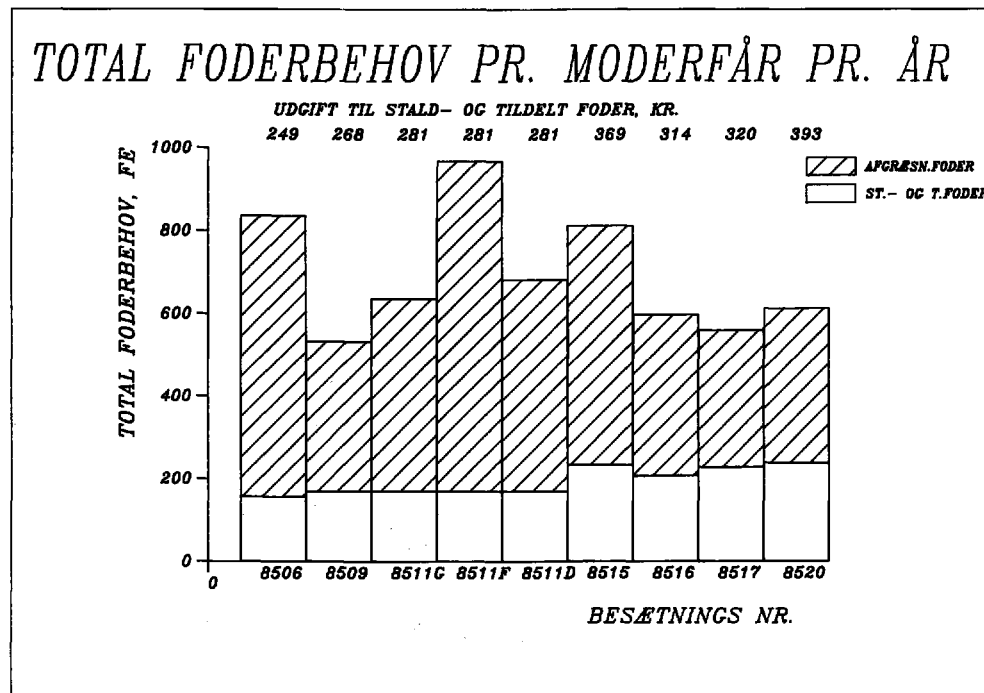
The relative composition of the total energy requirement by the breeding flock partitioned in groups as shown in Figure 2.1.

FORDELING AF STALD- OG TILD. FODER

Figur 3.2 Relativ fordeling af stald- og tildelt foder på korn og kraftfoder, rodfrugt m.m., ubehandlet og NH₃-behandlet halm og konserveret græs.

The relative composition of stall and supplementary feed on grains and concentrates, roots, etc., untreated straw, NH₃-treated straw and conserved grass.

Figur 3.3 Besætningens totale foderbehov delt på stald- og tildelt foder og på afgræsningsfoder.

The flock's total feed requirement partitioned on stall and supplementary feed and on grazed feeds.

4 Moderfårenes produktion

Tabel 4.1 indeholder hovedresultaterne vedrørende fårenes reproduktion og lammedødelighed, medens de følgende tabeller indeholder detailoplysninger i tilknytning hertil. Vedrørende besætning 8506 og 8520 henvises til kapitel 7, hvor krydsningsproduktionen er omtalt. Besætning 8511 er delt op i de tre racer Gotlandsk Pelsfår, Finsk Landrace og Dorset med krydsninger.

Drægtighed

Drægtighedsresultaterne, som vist i tabel 4.1, er angivet for gimmerne og 2-års og ældre får hver for sig (gimmerne = 1-års får ved læmning).

I alle besætninger er gimmerne sat til vædder i år. Den gennemsnitlige drægtighedsprocent for 1-års fårene var relativ høj og blev på 84%. Det bemærkes, at forskellene mellem besætningerne i år er relativ små i forhold til tidligere år. Gimmernes alder og vægt er en af de betydende årsager til variation i drægtighedsresultaterne og kuldstørrelsen. Dette er anskueliggjort i tabel 4.2, hvoraf det fremgår, at gennemsnitsvægten er større for de drægtige end for de ikke drægtige. Ligeledes ses en tendens til, at de 1-års får, der føder 2 lam, er større end de som føder et lam. Denne opgørelse falder helt i tråd med resultaterne af forsøgene, der gennemførtes ved afdelingen i 1983–84 (Frederiksen, 1987), hvor et normalt kontra et højt foderniveau i tiden omkring løbning af gimmerne resulterede i det største antal lam ved fødsel ved det højeste foderniveau (= bedste flushing).

Hos 2-års og ældre får er der generelt opnået høje drægtighedsprocenter med et gennemsnit for alle besætninger på 92%.

Kuldstørrelse

Den gennemsnitlige kuldstørrelse er ligeledes vist i tabel 4.1. Finsk Landrace i besætning nr. 8511 indtager med de største kuld 1. pladsen med hensyn til denne egenskab. Det skal bemærkes, at et Dorset-får læmmede to gange i registreringsåret. For de tidligere deltagende besætninger er der ligesom i de tidligere år opnået de højeste kuldstørrelser hos racerne Marsk og Oxforddown, stærkt fulgt af Gotlandsk Pelsfår i besætning nr. 8511. Den gennemsnitlige kuldstørrelse for såvel gimmerne som 2-års og ældre får, er af samme størrelsesorden som i fjor.

Tabel 4.1 Besættningernes drægtighedsprocent læmmeresultater og dødelighed.
Reproductive performance and mortality rates.

Besætningsnr. <i>Flock no.</i>	8506	8509	8511	8511	8511 ¹⁾	8515	8516	8517	8520	
Race <i>Breed</i>	Marsk	Texel	Gotl. Pels.	Finsk Landr.	Dors.- kryds.	Oxford.	Rygja	Texel	Rygja/ Spel	Alle <i>All breeds</i>
Ant. 1-års får læmmet <i>No. of ewes lambed</i>	22	16	19	2	10	12	15	13	11	120
Drægtighedsprocent: <i>Pregnancy rate:</i>	79	100	95	100	91	60	75	93	92	84
Ant. 2-års og ældre får <i>2 years and elder ewes</i>	98	28	53	8	4	56	44	18	43	352
Drægtighedsprocent <i>Pregnancy rate</i>	95	100	88	89	100	95	90	95	86	92
Gennemsnit <i>Average</i>	92	100	90	91	93	91	86	94	87	89
Kuldstørrelse:										
<i>Litter size:</i>										
Gimmere <i>Ewe lambs</i>	1,50	1,25	1,16	1,00	1,70	1,33	1,07	1,08	1,00	1,29
2 års og ældre får <i>2 years and older ewes</i>	2,12	1,75	1,91	2,50	2,75	1,91	1,60	1,50	1,79	1,90
Gennemsnit <i>Average</i>	2,01	1,57	1,71	2,30	19,3	1,81	1,46	1,32	1,63	1,74
Lammedødelighed:										
<i>Lamb mortality rate:</i>										
Abort eller dødfødte <i>Abortion or deadborn</i>	10,0	4,3	4,1	0	10,7	9,8	7,1	4,9	13,6	8,3
Døde mellem 1 og 7 dage <i>Dead between 1 and 7 days</i>	4,6	0	0	0	3,6	0,8	1,2	0	3,4	2,1
Døde efter 7 dage <i>Dead after 7 days</i>	7,1	8,7	1,6	0	0	3,3	3,5	9,8	3,4	4,8
I alt <i>Total</i>	21,6	13,0	5,7	0	14,3	13,9	11,8	14,7	20,4	15,2
Voksen dødelighed <i>Adults mortality rate</i>	3,7	4,3	1,7	0	2,3	4,7	1,4	0	4,8	3,2
Antal lev. lam pr. moderfår <i>No. of lambs alive per ewe</i>	1,58	1,36	1,61	2,30	1,60	1,56	1,29	1,13	1,30	1,48

1) To læmninger ved 1 år. 1) *Two lambings at one year.*

Fødselsforløb

En vigtig egenskab ved fårene er, at de i videst muligt omfang er selvhjulpne ved læmningerne. Ejeren/brugeren noterer fødselsforløbet således: 1 = født uden hjælp, 2 = let fødselshjælp er givet og 3 = dyrlægeassistance.

Tabel 4.3 viser det procentiske antal lam med assisteret fødsel. Tallet er dels et udtryk for fårenes evne til at føde lam, men også i nogen udstrækning udtryk for ejerens/brugers personlige indstilling til omfanget af nødvendig fødselsassistance. Talmaterialet er gjort op for 1-års og 2-års og ældre får hver for sig.

Tabel 4.2 Levende vægt (kg) af gimmere i efteråret før løbning opdelt i henhold til reproduktionsresultater.*Live weight (kg) of ewe lambs in autumn in relation to reproductive performance.*

Besætningsnr. Flock no. Race Breed	8506 Marsk	8509 Texel	8511 Gotl. Pels.	8511 Finsk Landr.	8511 Dors.- kryds.	8515 Oxford.	8516 Rygja	8517 Texel	8520 Rygja/ Spel
Kuldstør. Litter size	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg	ant. kg no. kg
0	6 39	2(0) 21	3(1) 24		0	12(8) 48	5 38	1 33	1 45
1	11 41	12 36	14 30	(4) 39	3 38	9 44	14 38	12 49	11 39
2	11 43	4 37	3 29		7 43	3 51	1 43	1 50	0 -

1) Tallene i parentes angiver det antal ikke drægtige gimmere til vædder.

1) *The numbers in parenthesis give the number of non-pregnant ewe lambs to ram.***Tabel 4.3 Antal og fordeling af selvhjulpne og assisterede fødsler. (Aborterede lam ikke medtaget i opgørelsen).***Numbers and distribution of nonassisted and assisted births. (Aborted lambs not included).*

Besætningsnr. Race	Flock no. Breed	8506 Marsk	8509 Texel	8511 Gotl. Pels.	8511 Finsk Landr.	8511 Dors.- kryds.	8515 Oxford.	8516 Rygja	8517 Texel	8520 Rygja/ Spel	Total/Gns. Total/Avr.
1-års får One-year lamb											
Antal fødsler No. of births		33	20	22	3	13	15	16	14	11	147
% assisterede % of assisted		42,4	10,0	0	0	0	0	62,5	7,1	0	18,3
% assisterede fødsler fordelt på kuldstørrelse: % of assisted births distributed on litter size:											
1		29	100	0	0	0	0	80	100	0	55,6
2		71	0	0	0	0	0	20	0	0	44,4
2 års og ældre Two-year and elder											
Antal fødsler No. of births		207	49	101	20	11	106	69	27	77	667
% assisterede % of assisted		17,4	18,4	5,9	35,0	0	8,5	33,3	3,7	7,8	14,5
% assisterede fødsler fordelt på kuldstørrelse: % of assisted births distributed on litter size:											
1		14	11				11	39	100	17	18,6
2		44	89	100			44	52		33	49,5
3		42			100		45	9		50	32,0

Bortset fra Finsk Landrace i besætning nr. 8511, som kun er repræsenteret med i alt 23 fødsler, forekom den hyppigste assistance-frekvens i Rygja-besætningen nr. 8516 efterfulgt af Marsk-besætningen nr. 8506 og Texel-besætningen nr. 8509. Frekvensen er relativ lav i de øvrige besætninger. Der er ikke betydende forskelle i frekvensen hos 1-års får på 18,4% mod 14,5% hos fårene på 2 år og derved, hvor frekvensen er størst ved flerfødsler sammenholdt med enkeltfødsler. Dødeligheden blandt lammene uden og med fødselsassistance var henholdsvis 11,9 og 29,0%.

Lammedødelighed

Tallene vedrørende lammedødeligheden i tabel 4.1 viser det samme billede, som vist tidligere. Tiden omkring læmning/fødsel er den mest kritiske.

Som vist i tabel 4.4, forekommer den største dødelighed blandt trillingelam i besætningerne med de højeste kuldstørrelser. Efter den første leveuge er lammedødeligheden af samme størrelsesorden som voksendødeligheden.

Voksendødelighed

Voksendødeligheden er angivet nederst i tabel 4.1. Der er ingen alarmerende tal, og i gennemsnit blev voksendødeligheden 3,2%.

Tabel 4.4 % Lammedødelighed fordelt på kuldstørrelse.

% Lamb mortality in relation to litter size.

	Fødte <i>Born</i>	Dødfød. <i>Born dead</i>	0-7 dg. <i>0-7 days</i>	Senere <i>Later</i>	I alt <i>Total</i>	Dødfød. <i>Born dead</i>	0-7 dg. <i>0-7 days</i>	Senere <i>Later</i>	I alt <i>Total</i>
1	173	5	0	8	13	2,9	0	4,6	7,5
2	488	41	11	20	75	8,4	2,3	4,1	15,4
3	147	21	5	8	34	14,3	3,4	5,4	23,1
4	12	1	0	0	1	8,3	0	0	8,3
Total	820	68	16	36	123	8,2	2,0	4,4	15,1

Produktion pr. moderfår og årsfår

Den totale produktion, udtrykt ved kg levende vægt produceret i besætningen, fremgår af tabel 4.5. Produktionen er opgjort således, at den består af: 1) Kg lam leveret til slagtning eller solgt til anden bruger, og kg lam i besætningen ved sidste vejning i registreringsåret i slutningen af september måned, 2) Tilvæksten hos lam fra året før leveret fra besætningen, 3) Kg udsætterfår, som ikke omfatter døde får.

Produktionen af lam pr. moderfår kan tages som udtryk for den produktion, som systemet kan præstere. Besætningens aktuelle produktion udtrykkes mest hensigtsmæssigt ved produktionen pr. årsfår. Variationen mellem disse tal skyldes hovedsagelig driftsform og især forholdet mellem antallet af årsfår og moderfår.

Effektiviteten i produktionen kan vurderes på grundlag af beregnet foderforbrug pr. kg produceret lam. Dette forbrug er mindst hos Gotlandsk Pelsfår i besætning nr. 8511 efterfulgt af besætning nr. 8506 med Hvidhovedet Marsk. De to racer er som bekendt vidt forskellige, hvorefter kan udledes, at det mere er driftsformen end race, som er bestemmende for besætnings effektivitet.

Tabel 4.5 Lammeproduktion, kg i alt pr. moderfår, pr. årsfår og pr. i alt FE¹⁾.

Total lamb production per lambed ewe, per sheep unit and per total FU¹⁾.

Besætningsnr.	Flock no.	8506	8509	8511	8511	8511	8515	8516	8517	8520
Race	Breed	Marsk	Texel	Gotl. Pels.	Finsk Landr.	Dors.- kryds.	Oxford.	Rygja	Texel	Rygja/ Spel
Produktion pr. moderfår, kg:										
<i>Production per lambed ewe, kg:</i>										
Lam, født i 1986		74	45	59	99	64	68	45	42	52
<i>Lamb, born in 1986</i>										
Tilvækst hos solgte lam fra året før		5	2	6	5	0	5	2	4	1
<i>Gain at sold store lambs born in 1986</i>										
Lammeproduktion, kg i alt		80	47	65	103	64	73	47	46	53
<i>Total lamb production</i>										
Udsætterfår <i>Culled ewe</i>		8	8	6	0	0	8	12	0	0
Prod. i alt pr. moderfår		87	55	71	103	64	81	59	46	53
<i>Prod. total per ewe</i>										
Prod. i alt pr. årsfår		76	52	64	82	56	65	46	43	44
<i>Prod. total per sheep unit</i>										
FE pr. kg produceret levende lam		8,7	8,9	8,4	8,5	9,7	9,3	9,4	11,3	10,7
<i>FU per kg live weight produced</i>										

1) Årsfår = 1 voksent får i 365 dage.

1) *Sheep unit = 1 adult sheep in 365 days.*

5 Lammenes tilvækst og produktion

I forhold til de tidligere beretninger er tabel 5.1 reduceret til kun at omfatte tilvækst og vægt ved 120 dage. Tabellen indeholder i stedet oplysninger om lammenes videre skæbne i produktionsforløbet. For besætning nr. 8511 indgår kun Gotlænder-lam og for besætning 8517 er lam født før den 1. marts udeladt. Der er således kun tale om lam, der er opdrættet på græs.

Med hensyn til tilvækst ses den sædvanlige variation indenfor de enkelte besætninger, som kan tillægges køn og kuldstørrelse således, at tilvæksten normalt er større hos vædderlam end hos gimmerlam, og at tilvæksten er aftagende med stigende kuldstørrelse.

Tabel 5.1 Fødselsvægt, tilvækst og vægt hos lam fordelt på køn og kuldstørrelse.
(V = vædderlam, G = gimmerlam, B = kastrerede vædderlam).
Birthweight, gain and weight of lambs by sex and litter size.
(V = male, G = female, B = castrated male)

Køn <i>Sex</i>	Lam pr. kuld <i>Litter size</i>	Fødsels- vægt <i>Birth- weight</i>	Daglig tilvækst fra fødsel til alder i 120 dage <i>Daily gain from birth to age in 120 days</i>			Slagtelam afgået <i>Slaughter lambs sold</i>			I besætningen d. 30/9 <i>Retained the 30th of Sept.</i>		
			Antal <i>No.</i>	Tilvækst <i>Gain</i>	Vægt <i>Weight</i>	Antal <i>No.</i>	Alder <i>Age</i>	Vægt <i>Weight</i>	Antal <i>No.</i>	Alder <i>Age</i>	Vægt <i>Weight</i>
Besætning 8506 (Hvidhovedet Marsk)						Flock no. 8506 (Whiteheaded Marsh)					
G	1		23	308	41,8				23	153	46,1
V	1		9	351	47,8	4	149	57,8	5	154	50,6
G	2		61	276	47,6				61	158	44,1
V	2		58	310	42,8	14	147	54,9	44	157	45,1
G	3		23	287	38,6				23	162	47,5
V	3		15	319	42,8	4	151	55,0	11	160	47,5
Besætning 8509 (Texel)						Flock no. 8509 (Texel)					
G	1		14	232	32,5				14	157	32,5
V	1		5	289	40,2				5	142	37,2
G	2		17	209	29,4				17	168	33,3
V	2		17	214	30,1				17	166	34,2
V	3		3	193	26,9	1	126	36,0	2	180	30,5
Besætning 8511 (Gotlandsk Pelsfår)						Flock no. 8511 (Swedish Peltsheep)					
G	1		5	250	33,5	—	—	—	5	164	38,4
V	1		23	233	31,8	3	154	39,3	20	153	35,8
G	2		38	214	29,3	3	148	38,7	35	165	35,1
V	2		39	244	33,2	14	157	41,1	25	168	37,5
G	3		7	198	26,9	1	163	35,0	6	166	33,3
V	3		4	241	32,2	3	157	42,0	1	163	37,0

Tabel 5.1 Fortsat. Continued.

Besætning 8515 (Oxforddown)				Flock no. 8515 (Oxforddown)						
G	1	12	271	37,0	2	238	59,8	10	152	40,7
V	1	17	303	41,1	3	151	52,3	14	161	45,5
G	2	28	267	36,6				28	163	41,3
V	2	33	288	39,2	1	168	45,0	32	166	45,7
G	3	7	243	33,2				7	167	39,3
V	3	7	261	35,6				7	171	41,6
Besætning 8516 (Rygja)				Flock no. 8516 (Rygja)						
G	1	16	236	33,0				15	146	36,5
V	1	14	240	33,1				14	139	35,6
G	2	17	211	29,0				17	153	33,7
V	2	27	224	30,5				27	154	35,1
Besætning 8517 (Texel)				Flock no. 8517 (Texel)						
G	13	12	229	32,1				8	175	36,5
V	9	7	238	33,7	1	167	46,0	41	168	35,0
G	4	4	202	28,3				1	191	51,0
V	10	9	203	28,3	1	156	47,0	3	180	34,3
Besætning 8520 (Spel)				Flock no. 8520 (Spel)						
G	17	15	261	35,6	2	134	44,0	15	133	36,6
V	16	16	281	38,1	2	150	47,0	14	146	43,0
G	17	17	225	31,2	3	141	41,3	14	158	37,1
V	17	17	259	35,5	2	148	50,0	15	153	40,0
G	1	1	253	34,3				1	164	42,0
V	2	2	223	30,7				2	164	42,5

Disse forhold har tydeligvis betydning for lammenes leveringsalder og vægt. Det er tilsyneladende almen praksis, at brugerne tilstræber at levere lammene ved en given vægt i stedet for ved en given alder, idet de hurtigst voksende lam, d.v.s. enkelt eller tvillinge-fødte vædderlam sælges først.

Den store andel af lam, som er tilbageholdt i besætningerne ved registrerings-årets slutning kunne tyde på, at brugerne i år har holdt lammene tilbage i håb om eventuelle pristigninger eller kompensation i stykprisen ved, at lammene blive større ved slagtning end normalt for besætningen.

De forskelle, som tydeligvis forekommer mellem besætningerne med hensyn til lammenes tilvækst, er foruden race og driftsledelse i videste forstand bestemt af fodertilbud. En beskrivelse heraf er forsøgt i tabel 5.2, som viser sammenstillingen af tilvæksten hos tvillinge-vædderlam med karaktererne for græsmængde og kvalitet i henhold til vurderingsskalaen angivet i 575. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Det ses, at tilvæksten generelt er aftagende med stigende alder. Det bemærkes, at der i alle besætninger bortset fra besætning nr. 8511 er

Tabel 5.2 Daglig tilvækst (periodevis mellem 31 og 60 dage og mellem 60 og 120 dage) for tvillingevædderlam, sammenholdt med græstilbud i de enkelte besætninger.

Periodical daily gain of twin males related to grass quantity scores (between 31 and between 61 and 120 days), on the growth period.

Bes. nr.	Flock no.	Race Breed	Antal No.	Vægt, v. fødsel, kg Weight at birth, kg	Daglig tilvækst, g Daily gain, g			Græskarakter Grass charac. mængde quant. kvalit. quality		
					indtil 30 days	mellem 31-60 days	mellem 61-120 days	17/6	29/7	24/9
8506		Marsk	58	4,9	319	319	310	12	33	
8509		Texel	17	4,4	245	234	214	44	33	34
8511		Gottl. Pels.	39	3,9	287	268	244	44	22	22
8515		Oxforddown	34	4,6	312	311	288		44	34
8516		Rygja	27	3,6	216	232	224		44	34
8517		Texel	10	4,0	226	215	218	44	34	34
8520		Rygja/Spels.	17	4,4	244	242	259	Hedegræsning Grazing Moor		

tildelt rimelige høje karakterer sommeren igennem. Der er opnået relative høje tilvækster i besætning nr. 8520 på trods af, at hedegræsning er praktiseret. Fodertilbudet i Lindet Krat er af samme type og mængde som ved græsningen på Oudrup Hede, mens hedeafgræsningsforsøgene gennemførtes her, som omtalt i 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg.

Den gennemsnitlige vægt ved afgang eller ved årets slutning fremgår af tabel 5.3. Som allerede nævnt er der i år kun leveret et fåtal af lammene ved registreringsårets slutning. De lave afgangsvægte anført for besætningerne 8509 og 8517 skyldes for den førstnævnte salg af moderfår med lam ved siden, og sidstnævnte salg af spædlam til slagtning i tidlig forår.

I tabel 5.3 er som noget nyt anført stykprisen for såvel solgte lam som lam i besætningen ved registreringsårets slutning. Prisen er baseret på noteringen for 1. klasse i tabel 1.3 og således ikke korrigeret for forventet klassificering ved slagtning, som omtales i kapitel 6. Generelt er prisen for gimmerlam lavere end for vædderlam, hvilket udelukkende skyldes en lavere vægt.

Lam fra foregående år

De lam, som er til stede i besætningerne ved registreringsårets begyndelse er der, fordi de enten ikke var slagtemodne eller de var potentielle avlsdyr. Sidstnævnte gør sig især gældende for gimmerlammene. Opgørelsen over vægt og tilvækst indtil afgang er vist i tabel 5.4 og 5.5 for gimmer- henholdsvis vædderlam.

Tabel 5.3 Besætningernes lammeproduktion.*Lamb production in the flocks.*

Besætningsnr. Race	Flock no. Breed	8506 Marisk	8509 Texel	8511 Gotl. Pels.	8511 Finsk Landr.	8511 Dors.- kryds.	8515 Oxford.	8516 Rygja	8517 Texel	8520 Rygja/ Spel	Alle All breeds
Ant. fødte lam <i>No. of lambs born</i>		241	69	123	23	27	123	85	41	88	820
Ant. døde lam <i>No. of dead lambs</i>		52	9	7	0	4	17	10	6	18	
Ant. solgte lam <i>No. of lambs sold</i>		22	5	24	1	5	8	0	9	9	
Ant. lam i besætn. pr. 30/9-86 <i>No. of lambs in the flock per 30th of September 86</i>		167	55	92	22	18	98	75	26	61	
Heraf vædderlam: <i>Of this males:</i>		60	24	46	11	6	53	43	10	31	
Heraf gimmerlam: <i>Of this females</i>		107	31	46	11	12	45	32	16	30	
Solgte lam: <i>Sold lambs</i>											
Afgangsalder, dage <i>Age at sale, days</i>		148	59	156	180	180	154		118	143	
Afgangsvægt, kg <i>Live weight at sale, kg</i>											
Afgangspris, kr. ¹⁾ <i>Sales price, Dkr</i>		585	301	422	517	566	591		451	511	
Vædderlam i besætning: <i>Male lambs in flock:</i>											
Alder i dage <i>Age, days</i>		158	168	156	180	196	165	152	189	151	
Levende vægt, kg <i>Live wgt., kg</i>		48	36	41	50	52	45	36	37	42	
Stykpris, kr. ¹⁾ <i>Price per head, Dkr.</i>		496	371	427	517	616	467	381	379	432	
Gimmerlam i besætning: <i>Female lambs in the flock:</i>											
Alder i dage <i>Age, days</i>		159	163	152		155	161	149	204	146	
Levende vægt, kg <i>Live wgt., kg</i>		45	33	38		48	41	35	41	37	
Stykpris, kr. ¹⁾ <i>Price per head, Dkr.</i>		467	344	394		491	425	370	426	400	

1) Ikke korrigeret i henhold til klassificering. *Not corrected for conformation score.*

Eventuelle afvigelser vedrørende antal, jævnfør de tilsvarende tabeller i foregående årsberetning skyldes fejlregistrering af køn.

Lammene er typisk afhændet i 6-8 måneders alderen. Tilvæksten varierer en del mellem besætningerne, men typisk er der opnået tilvækster omkring 130 g

Tabel 5.5 Besætningernes produktion af lam i efteråret 1985. Vædderlam født i foråret 1985.
Finishing store lambs in autumn 1985. Males born in spring 1985.

[illegible]

6 Årets økonomiske resultater

Ved opgørelsen af den økonomiske omsætning er benyttet dækningsbidragsmetoden. Totalindkomsten består af følgende komponenter:

1. Salg af udsætterdyr fra avlsbesætningen, heri indbefattet de dyr, som er afhændet til avl i anden besætning.
2. Salg af lam fra foregående år. Lammene afhændes sædvanligvis i efterår og vinter, men undtagelser herfra forekommer, f.eks. med salg af 1–1,5 år gamle gimmere og vædderlam som avlsdyr.
3. Salg af lam født i registreringsåret.
4. Besætningsværdi af lam født i registreringsåret, men ikke afhændet ved registreringsårets slutning.
5. Salg af uld og skind.

For indeværende år er benyttet følgende priser ved indkomstberegningerne:

1. Stykprisen for udsætterdyr er uanset køn ansat til 8,00 kr. pr. kg levende vægt som antaget skønnet gennemsnit for unge og ældre slagtefår, jævnfør tabel 1.3.
2. Lam født i såvel det foregående som indeværende registreringsår er afhændet i henhold til noteringen for 1. klasse slagtelam eller spædlam, hvor dette er aktuelt. Indkomsten ved salg af slagtelam er beregnet såvel med som uden korrektion for forventet klassificering af slagtekroppen, se tabel 6.1.

Der er benyttet følgende slagteprocenter:

Udsætterfår 50%, spædlam under 90 dage 53%, lam mellem 90 og 120 dage 50%, lam mellem 120 og 150 dage 48% og lam ældre end 150 dage 47%.

3. Prisen på uld er ansat til 8,- kr. pr. kg råuld.
4. Dækningbidraget for skind fra Gotlandsk Pelsfår er sat til 136 kr. pr. lammeskind.
5. Mulig betaling for afgræsningsfoderenheder er lig med dækningsbidrag minus 111,- kr. til betaling for diverse variable omkostninger, minus 100,- til dækning af faste omkostninger og »overskud« divideret med det beregnede behov for afgræsningsfoder.

Diverse variable omkostninger omfatter, jævnfør rapporten fra Statens Jordbrugsøkonomiske Institut (Rude og Dubgaard, 1987): Maskinstation, udkørsel af gødning 6,- kr., dyrlæge/medicin 30,- kr., energi 35,- kr., klipning 25,- kr. og diverse småting (seler, kridt m.m.) 15,- kr., i alt 111,- kr. Yderligere er fratrukket 100,- kr. til dækning af forrentninger, arbejds løn og eventuel fortjeneste.

Det bemærkes, at indkomsten ved salg af slagtelam fra det foregående år er baseret på tilvæksten i registreringsåret, fordi de bidrog til indkomsten i det foregående år som lam i besætning ved dette års slutning. Lam, der er solgt til avl indgår i de økonomiske beregninger med den kilopris, der svarer til noteringen på salgstidspunktet. Antallet af lam i besætning ved registreringsårets slutning, som bidrager til indkomsten er reduceret med et tilsvarende antal som afgåede avlsdyr, såvel får som væddere.

Der må forventes en betydelig variation i klassificeringerne af lammene fra de enkelte besætninger, som kan tillægges de enkelte racer. Det vil derfor være rimeligt at forsøge en korrektion af indkomsterne ved salg af slagtelam, under den forudsætning, at de afhændes til et slagteri, der afregner i henhold til slagtevægt og klassificering.

Det antages, at noteringen for første klasse i tabel 1.3 svarer til en klassificering på 8,0 i tabel 1.4. Endvidere antages det med udgangspunkt i tabel 1.4, at en reduktion af klassificeringen for form resulterer i en sænkning af noteringen på 1,- kr. pr. kg slagtevægt ned til klasse 5, hvorefter reduktionen er stærkt stigende for lavere klasser. Der er ikke i beregningerne taget hensyn til eventuelt fradrag for overvægt. I tabel 6.1 er vist fundne og skønnede klassificeringer for de deltagende racer. I tabel 6.2 er vist de beregnede stykpriser på grundlag af noteringen for 1. klasse, og i henhold til forventet klassificering.

Tabel 6.1 Klassificering af slagtelam af forskellige racer.

Classification of slaughter lambs of different breeds.

Race Breed	Antal No.	Slagte- vægt Slaughter Weight	Klassificering Classification			Datakilde Data source
			Form Form	Fedme Fatness	Farve Colour	
Oxforddown	15	25,0	7,2	3,1	3,0	Med. nr. 474
do	17	23,0	7,1	2,7	2,7	Foulum, 1985
do	6	23,7	7,2	3,2	3,0	Foulum, 1986
Leicester	20	23,0	5,4	2,5	2,9	Foulum, 1985
do	6	24,9	5,7	3,2	3,0	Foulum, 1986
Texel	15	22,0	8,5	2,6	3,0	Med. nr. 474
Hvidhovedet Marsk	15	17,0	5,9	2,8	3,0	Med. nr. 474
do	20	21,4	5,8	2,8	3,0	S1. i 1986
Gotlandsk Pelsfår	10	18,2	4,5	2,8	2,9	S1. i 1986
Skønnede værdier <i>Estimated values</i>						
Dorset × Texel-kryds.			8,5	3,0	3,0	
Rygja			5,0	3,0	3,0	
Rygja-Spel-Suffolk			5,5	3,0	3,0	
Finsk Landrace			5,0	3,0	3,0	

Tabel 6.2 Forventet slagteprocenter, slagtevægt, notering og stykpriser for slagtelam med og uden klassificering for kropsform.

Expected slaughter percents, slaughter weight, quotation and price per head for slaughter lambs with and without classification for conformation.

Besætningsnr.	Flock no.	8506	8509	8511	8511	8511	8515	8516	8517	8520
Race	Breed	Marsk	Texel	Gotl. Pels.	Finsk Landr.	Dors.-kryds.	Oxford.	Rygja	Texel	Rygja/Spel
Slagteprocent		47	48	44	47	48	47	44	48	45
<i>Slaughter %</i>										
Slagtevægt, kg		24	21	18	21	19	21	16	20	20
<i>Slaughter weight, kg</i>										
Stykpris, 1. klasse ¹⁾		528	462	396	462	418	462	352	440	440
<i>Price per head, 1st class¹⁾</i>										
Forventet klassificering		5,8	8,5	4,5	5,5	8,5	7,0	5,0	8,5	5,5
<i>Expected classification</i>										
Forventet notering i h.t. klassificering for kropsform		19,8	22,5	17,3	19,5	22,5	21,0	19,0	22,0	19,5
<i>Expected quotation concerning classification for conformation</i>										
Forventet stykpris i h.t. klassificering for kropsform		475	472	311	410	428	441	304	440	390
<i>Expected price per head concerning classification for conformation</i>										

1) Notering 22,00 kr. pr. kg slagtevægt. *Quotation 22,00 Dkr. per kg slaughter weight.*

Detailopgørelser for de enkelte besætninger er vist i tabel 6.3. Til denne knyttes følgende generelle kommentarer:

Tabellen angiver de to omtalte talsæt for indkomst ved salg af slagtelam, der begge kan være lige aktuelle for den enkelte producent. Således afsættes som bekendt end del slagtelam via forskellige kanaler, som ikke i samme udstrækning benytter klassificeringen til fastsættelsen af noteringen, som her er anført. En anden og ganske væsentlig årsag til at præsentere de økonomiske resultater i denne form, er at den tillader sammenligninger med tidligere års resultater.

Der indledes med en opgørelse af dækningsbidraget beregnet ved afregning efter noteringen for 1. klasse i henhold til Kødbranchens Fællesråd. Tabellen viser de enkelte komponenter i den økonomiske omsætning. Det mærkes, at der hos Gotlandsk Pelsfår er regnet med en indkomst på 200,- kr. pr. moderfår ved salg af skind, svarende til et dækningsbidrag på 136,- kr. pr. lammeskind. De lavere indkomster i år i sammenligning med tilsvarende tal i fjor, skyldes de betydelige prisfald i noteringerne.

Som det ses, varierer udgiften til stald- og tildelt foder betydeligt mellem besætningerne. Det skyldes mere forskel i mængden af forbrugt foder end foder-

priserne, da opgørelserne kun udviser små forskelle mellem priserne på de enkelte fodermidler. De beregnede dækningsbidrag for registreringsåret 1985–86 er beskedne i sammenligning med dækningsbidragene fra det foregående år for de tidligere deltagende besætninger.

Nederst i tabel 6.3 er anført dækningsbidragene, når beregningerne baseres på afregning af lammene i henhold til forventet klassificering af de enkelte ra-

Tabel 6.3 Besætningernes økonomiske omsætning, 1. okt. 1985 til 30. sept. 1986. Indkomst ved salg af slagtedyr, uld og skind, udgift til stald- og tildelt foder, dækningsbidrag (kr. pr. moderfår) og mulig betaling for afgræsset foder (øre pr. FE).

The economic assessments of each the flock from 1st October 1985 to 30th September 1986. Income by sales of slaughter animals, wool and skin, cost of stall and supplementary feed, gross margin (Dkr. per lambed ewe) and possible pay for grazed feeds (øre per FU).

Besætningsnr.	Flock no.	8506	8509	8511	8511	8511	8515	8516	8517	8520
Race	Breed	Marsk	Texel	Gotl. Pels.	Finsk Landr.	Dors.- kryds.	Oxford.	Rygja	Texel	Rygja/ Spel
Salg: Sales										
Udsætterfår	Culled ewes	36	65	66	34	0	44	52	17	0
Slagtetlam ¹⁾	Slaughter lambs ¹⁾	721	381	499	920	694	642	413	469	543
Uld	Wool	40	40	27	30	27	33	29	31	32
Skind	Skin			200						
Indkomst i alt i.h.t. notering fra Køddbranchens Fællesråd	Total income according to quotations from the Danish Livestock and meat Board ¹⁾	797	486	792	984	721	719	494	517	575
Udgifter til stald- og tildelt foder										
	Cost of stall and supplementary feed	249	268	281	281	281	369	314	320	393
Dækningsbidrag i.h.t. 1985–86		548	218	511	703	440	350	180	197	182
hidtil benyttet 1984–85 beregningsform (DB 1)	1983–84	935	553				766	187	817	
Gross margin according to earlier used method of calculating (GM 1)		591	355				514	96	342	
Dækningsbidrag i.h.t. forventet klassificering (DB 2)	1985–86	438	239	274	513	456	296	117	213	112
Gross margin according to expected classification (GM 2)										
Mulig betaling for afgræsset (DB 1)		50	1	64	63	45	24	–	–	–
foder (øre/FE, se tekst) (DB 2)		33	8	13	38	48	15	–	–	–
Possible pay for grazed feed (øre/FU, see text)										

1) Ca. 22,00 kr. pr. kg slagtevægt. About 22.00 Dkr. per kg slaughter weight.

cer. Med undtagelse af Texel og Dorset-krydsninger opnås et dårligere resultat for de øvrige deltagende racer.

I tidligere beretninger er beregningerne for den mulige betaling for afgræsset foder baseret på et endelig dækningsbidrag på 100,- kr. når alt forbrugt foder over hele året er betalt. Denne beregning viser sig desværre at være for optimistisk. Helt i overensstemmelse med opgørelserne fra Jordbrugsøkonomisk Institut (Rude og Dubgaard) er det kun i effektivt drevne besætninger muligt at betale beskedne beløb for afgræsset foder.

8506. Sammenholdt med i fjor er dækningsbidraget pr. moderfår reduceret med 357,- kr. fra 1154,- kr. til 797,- kr. pr. moderfår. Dækningsbidraget pr. årsfår, som er på 693,- kr. ($797/1,15$) er imidlertid kun 10 kr. lavere i år end i fjor. Den mest betydende årsag hertil skal søges i det forhold, at gimmerne i modsætning til sædvanlig praksis blev sat til vædder, hvorved forholdet mellem antal årsfår blev reduceret fra 1,33 i 1984-85 til 1,15 i 1985-86. En del af reduktionen i indkomsten pr. moderfår kan tillægges en lidt mindre kuldstørrelse ved fødsel (2,01 i år mod 2,09 i fjor) og en noget større lammedødelighed (21,6% i år mod 15,6% i fjor). Endvidere kan bemærkes, at en betydelig større del af lammene (88%) stadig forefandt i besætningen den 30. september mod kun 63% i fjor. Under de givne forudsætninger er det muligt at betale 33-50 øre pr. afgræsningsfoderenhed alt afhængig af afsætningsprisen i denne besætning.

8509. Reduktionen i indkomsten i denne besætning skyldes overvejende, at produktionen pr. moderfår er 13 kg mindre end i fjor. Det skal bemærkes, at 4 gimmerlam er solgt ved en gennemsnitlig levende vægt på 13 kg og til en relativ høj notering. Lam i besætningen ved årets slutning vejede i år kun 34 kg i gennemsnit mod 40 kg i fjor, og denne forskel bidrager sammen med forskellene i noteringen til en forskel i dækningsbidrag på 335 kr. pr. moderfår. Antallet af levende lam pr. moderfår er stort set ens i 1984-85 og i 1985-86, og ligger i begge år på et relativt lavt niveau på 1,37 henholdsvis 1,39.

8511. De økonomiske omsætninger er beregnet for hver race i denne besætning.

Gotlandsk Pelsfår: Antallet af levende lam på 1,61 pr. moderfår er højt i sammenligning med de øvrige besætninger, hvilket bl.a. skyldes en meget lav lammedødelighed. Produktionen af levende vægt pr. moderfår er også højt på 65 kg, især når moderfårenes relative lille størrelse tages i betragtning. Det bemærkes, at salg af skind bidrager til indkomsten med 200,- kr. pr. moderfår.

Finsk Landrace: Denne race har i år præsteret det største antal levende lam pr. moderfår i besætningsforsøgenes historie. Dette skyldes såvel en stor kuldstørrelse ved fødsel som det sensationelle, at ingen af lammene er døde. Flokken har på grund af det store lammetal den største produktion af kg levende lam i sammenligning med de øvrige besætninger og racer. Det resulterede i det største beregnede dækningsbidrag såvel før som efter korrektion for forventet klassificering ved slagtning.

Dorset: Et får har læmmet to gange i løbet af registreringsåret. Antallet af fødte lam pr. moderfår er på 2, men blev reduceret til 1,64 på grund af en relativ stor lammedødelighed. De økonomiske resultater ligner tallene fra Marsk-besætningen.

8515: Indkomsten er i år reduceret med 449,- kr. pr. moderfår i sammenligning med sidste år. Der er noteret en mindre nedgang i antallet af levende lam fra 1,69 til 1,56 lam pr. moderfår. Endvidere er den totale produktion reduceret fra 100 kg til 85 kg levende vægt pr. moderfår. Afgangsvægten for solgte lam og for lam i besætningen er reduceret med 10 henholdsvis 4 kg pr. lam.

8516: Indkomstnedgangen var på 409,- kr. fra 903,- til 494,- kr. pr. moderfår. Antal levende lam pr. moderfår var 1,27 mod 1,43 i fjor. På grund af en forbedret effektivitet, specielt med hensyn til drægtighed opnåedes en stigning i antallet af lam pr. årsfår fra 0,78 i fjor til 0,98. Dækningsbidraget såvel pr. moderfår som pr. årsfår er beskedne. Der er ikke solgt lam fra besætningen i registreringsåret. Den gennemsnitlige vægt af lam i besætningen ved registreringsårets slutning var på 35 kg mod 37 kg i fjor.

8517. Der foreligger to betydelige årsager til den forminskede indkomst fra 1060,- til 517,- kr. pr. moderfår i denne besætning. I fjor blev der på grund af besætningssanering solgt udsætterfår for 218,- kr. mod 17, kr. i år. Den anden årsag er det reducerede antal levende lam fra 1,52 til 1,13 lam pr. moderfår. Nedgangen skyldes dels en mindre kuldstørrelse ved fødsel, 1,59 i fjor mod 1,39 i år, dels en lammedødelighed på 4,6% i fjor mod 14,7% i år. Vægten af solgte lam, hvoraf de fleste er solgt som spædlam, var i gennemsnit på 31 kg, hvilket er 7 kg mindre end for de solgte lam i fjor. Ligeledes var lammene, som var i besætningen ved registreringsårets slutning 5 kg lettere end i fjor.

8520. Antal levende lam pr. moderfår er relativ beskeden i besætningen, og en betydende årsag hertil kan være besætningens unge alder. 9 af lammene svarende til 13% af lammeflokken blev solgt i registreringsåret ved en gennemsnitsvægt på 45 kg. For lam i besætningen ved registreringsårets slutning var gennemsnitsvægten 39 kg. Den totale lammeproduktion var på 52 kg pr. moderfår. Dækningsbidraget er beskeden, og en betydende årsag hertil er det relativt store forbrug af stald- og tildelt foder, især af melasse som tildeltes efter ædelyst.

Som det fremgår af besætningsredegørelserne er der generelt tale om en nedgang i indkomsterne i forhold til i fjor for de besætninger, som tidligere har deltaget i besætningsforsøgene. I alle tilfælde kunne der henvises til en mindre produktion pr. moderfår, og årsagerne hertil kan ikke umiddelbart udledes af de registrerede data. De ovenfor angivne kommentarer er baseret på de indkomster, som er beregnet uden korrektion med hensyn til forventet klassificering, hvilket skyldes ønsket om at kunne referere til tidligere års resultater.

Udgiften til stald- og tildelt foder pr. moderfår er for de fleste besætninger af samme størrelsesorden som i fjor. Undtagelsen er besætning 8516, hvor dette forbrug er reduceret betydeligt på grund af et langt gunstigere forhold mellem antal moderfår og årsfår.

Den mulige betaling for afgræsningsfoder er reduceret betydeligt. Det skyldes, at der dels er fratrullet beløbet på 111,- kr. til dækning af diverse variable omkostninger dels det lavere indkomstniveau. Under de givne forudsætninger blev den mulige betaling i besætningerne 8516, 8517 og 8520 negativ.

7 Forsøg med krydsningsavl

Krydsningsavl i betydende omfang blev foretaget i besætningerne 8506 og 8520.

8506 Marsk, Oxforddown og Texel

Som det fremgår af 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg indledtes krydsningsavl i efteråret 1984 ved, at en del af Marskfårene blev løbet ved Oxforddown-væddere. 30 stk. afkom, hvoraf halvdelen var krydsninger og halvdelen var renrace Marsk, blev i efteråret 1985 udtaget som tillægsdyr. Mod sædvane for besætningen blev disse gimmere løbet, idet der benyttedes en indkøbt Texel-vædder. Til de ældre får benyttedes som året før 2 Oxforddown- og 2 Marsk-væddere, der alle var identiske med de benyttede væddere året forud. Registreringen af faderskabet for Oxforddown-vædderne mislykkedes, så kun racen kan angives for afkommet.

Reproduktionsresultater

Resultaterne fremgår af tabel 7.1.

2-års og ældre får: Drægtighedsprocenten var jævnfør tabel 4.1 95% hos de ældre får. Kuldstørrelsen ved fødsel var i modsætning til resultaterne i fjor lidt større efter vædder nr. 9911 end efter 9912. I lighed med resultaterne i fjor blev der født lidt færre Oxforddown × Marsk-krydsningslam end renrace Marsklam. I modsætning til i fjor var dødeligheden blandt krydsningslammene større end blandt de renrace lam.

1-års får: Alle Oxforddown x Marsk-krydsningsfårene var drægtige medens kun 8 ud af 14 renrace Marsk-får var drægtige svarende til en drægtighedsprocent på 57%. Kuldstrørrelsen ved fødsel var ens for de to grupper, men 19% af krydsningsfårenes lam døde, mens alle lam fra Marsk-fårene levede. Det bemærkes, at krydsningsfårene var ca. 5 kg lettere end de renrace får.

Lammenes fødselsvægt og tilvækst

Lam fra 2-års og ældre får: Lammenes fødselsvægt, vægt og tilvækst ved ca. 100 dage fremgår af tabel 2. Som det var tilfældet i fjor havde lammene fra vædder nr. 9912 en lavere tilvækst end lammene fra vædder nr. 9911. Krydsningslammene med Oxforddown-væddere voksede i år betydeligt hurtigere end renracede Marsk-lam. I fjor var der kun en mindre forskel i krydsningslammene favorør.

Lam fra 1-års får: Resultaterne var overraskende derved, at lammene fra krydsningsmødrene voksede langsommere end lammene fra de renracede mødre. Såfremt dette resultat konfirmeres i senere registreringer bør årsagen hertil klarlægges.

Tabel 7.1 Reproduktionsresultater fra renracede Marsk og Oxforddown × Marsk-krydsningsfår løbet ved Marsk, Oxforddown og Texel-væddere.

Reproduction performance of purebred Marsh and Oxforddown × Marsh cross-bred sheep mated to Marsh, Oxforddown and Texel rams.

Vædderracer Væddernr. Morrace	Ram breeds Ram no. Dam breed	Marsk 9911 Marsk	Marsk 9912 Marsk	Oxford. ? Marsk	Texel 9914 Marsk	Texel 9914 Oxford.
Antal får læmmet ¹⁾		43	25	29	8	14
<i>No. of ewes lambed</i>						
Antal fødte lam		98	53	57	12	21
<i>No. of lambs born</i>						
Antal levende lam eft. 7 dg.		83	46	47	12	17
<i>No. of lambs alive aft. 7 days</i>						
Antal fødte lam/får		2,27	2,12	1,97	1,50	1,50
<i>Litter size</i>						
Lammedødelighed, %		15,3	13,2	17,5	0	19,0
<i>Lamb mortality, %</i>						
Antal levende lam pr. får		1,93	1,84	1,62	0,86	1,21
<i>No. of lambs alive per ewe</i>						
Gns. læmmedato		9/4	11/4	8/4	16/4	11/4
<i>Av. lambing date</i>						
Fårenes vægt før løbning, kg		77,0	78,0	73,1	45,8	40,0
<i>Ewe live weight before mating, kg</i>						
Fårenes alder i år		6,0	3,5	4,1	1,0	1,0
<i>Ewe age, year</i>						

1) I alt har 120 får læmmet i besætningen. 1 ældre får bedækket ved Texel-vædderen er udeladt af opgørelsen.

1) *Totally 120 lambs have lambed in the flock. One elder lamb mated at the Texel ram is omitted.*

Tabel 7.2 Vægt og tilvækst hos renracede og krydsningslam.
Weight and gain by purebred and crossbred lambs.

Morrace ¹⁾	Dam breed ¹⁾	Marsk 9911	Marsk 9912	Oxford. ?	Texel 9914	O × M
		Marsk	Marsk	Marsk	Marsk	
Antal fødte lam		98	53	57	12	21
No. of lambs born						
Antal levende lam		78	43	44	12	17
No. of lambs alive						
Fødselsvægt, kg		4,7	4,7	4,6	4,5	
Birthweight, kg						
Antal dage (24. juli)		107	105	105	103	
No. of days (24th July)						
Vægt, kg		37,6	34,9	40,7	38,0	35,6
Weight, kg						
Tilvækst, g		306	290	323	301	
Gain, g						
Antal dage (16. sept.)		156	152	152	155	
No. of days (16th Sept.)						
Vægt, kg		46,9	44,2	50,0	47,1	44,1
Weight, kg						
Tilvækst, g		271	260	281	257	
Gain, g						

1) O = Oxforddown, M = Marsk

8520 Tre-race krydsningsprogram med Rygja, Spel og Suffolk

Det er hensigten med krydsningsprogrammet i besætningen at fremavle Spel x Rygja-krydsningsfår, hvortil Suffolk anvendes som terminal-vædder. For at få et helhedsindtryk af de forskellige racer og racekombinationer indeholder tabel 7.3 alle får i besætningen, selvom de ikke er omfattet af det ovenfor nævnte avlsprogram.

Resultaterne er vist i tabel 7.3. Det bemærkes, at grupperne af forskellige racer og racekombinationer er små, og skal derfor ikke kommenteres yderligere på nuværende stade.

I tabel 7.4 er vist opgørelsen over vægt og tilvækst af lam fordelt på de to far-racer.

Indtil den 23. juli er tilvæksten signifikant ($p < 0.03$) højere hos lammene efter Suffolk-vædderen, end efter Spel-vædderne. Efter hjemtagningen fra heden er forskellen i tilvæksten ca. 10 g mindre mellem de to grupper og ikke signifikant.

Tabel 7.3 Reproduktionsresultater fra renracede Rygja og Spel-får bedækket med Spel- og Suffolk-væddere.

Reproduction performance of purebred Rygja and Spel sheeps mated to Spel and Suffolk rams.

Vædderracer Morrace ¹⁾	Ram breeds Dam breed ¹⁾	Spel (2 væddere)		Suffolk (1 vædder)					
		R	P	R	S	SR	P	PR	PRS
Antal får læmmet		18	1	2	17	5	3	3	3
<i>No. of ewes lambed</i>									
Antal fødte lam		33	1	2	31	7	4	5	3
<i>No. of lambs born</i>									
Antal lev. lam eft. 7 dg.		25	1	2	26	6	4	5	3
<i>No. of lambs alive after 7 days</i>									
Antal fødte lam/får		1,83	1,00	1,00	1,82	1,40	1,33	1,67	1,00
<i>Litter size</i>									
Lammedødelighed, %		24,2	0	0	16,1	14,3	0	0	0
<i>Lamb mortality, %</i>									
Antal lev. lam pr. får		1,39	1,00	1,00	1,53	1,20	1,33	1,67	1,00
<i>No. of lambs alive per lamb</i>									
Gns. læmmedato		22/4	16/4	3/6	24/4	4/5	12/5	2/5	29/5
<i>Av. lambing date</i>									
Fårenes legemsvægt, kg		69,1	67,0	66,5	49,1	48,0	46,0	62,0	39,0
<i>Ewe live weight, kg</i>									
Fårenes alder i år		2,6	2,0	2,0	1,8	1,4	2,0	2,0	1,0
<i>Ewe age, year</i>									

1) R = Rygja, P = Gotlandsk Pelsfår, S = Spel. Flere bogstaver angiver racekombinationer.

1) R = Rygja, P = Swedish Peltsheep, S = Spel. More letters are noting breed combinations.

Tabel 7.4 Vægt og tilvækst hos krydsningslam med Spel eller Suffolk som farrace.

Weight and gain by crossbred lambs with Spel or Suffolk as sire breed.

		Spel	Suffolk
Antal fødte lam	<i>No. of lambs born</i>	34	54
Antal levende lam ¹⁾	<i>No. of lambs alive¹⁾</i>	22	32
Fødselsvægt, kg	<i>Birthweight, kg</i>	4,4	4,2
Vægt, den 23/7	<i>Weight, 23rd of July</i>	27,0	26,1
Alder i dage	<i>Age in days</i>	95	84
Tilvækst, g/dag	<i>Gain, g/day</i>	238	276
Vægt, den 24/9	<i>Weight, 24th of September</i>	40,6(19)	40,8(28)
Tilvækst fra 23/8	<i>Gain from 23rd of August</i>	226	253

1) Kun lam som er vejlet den 23. juli.

1) *Only lambs which are weighted 23rd of July.*

8 Græsning af naturarealer

Det egentlige forsøg med fåregræsning på Oudrup og Vindblæs Heder er afsluttet som berettet i 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg.

Imidlertid er registreringerne fortsat i den ene af de deltagende besætninger, 8511 med får og lam af Gotlandsk Pels. Formålet med registreringerne er at sammenligne tilvæksten hos lam, der opdrættes på kulturgræsmarker og lam som opdrættes på heden.

Lignende registreringer er foretaget i besætning 8516 med får og lam af Rygja-racen, der græssede i Ø-bakker beliggende i Nørreådalen ved Ørum. Her forefindes relative store arealer med et rigeligt græstilbud af rimelig kvalitet.

Data fra besætning 8520 med såvel renracede som krydsningsfår og lam er medtaget i opgørelsen, selvom der ikke er sammenligningsmuligheder til en tilsvarende flok, der græsser andet steds.

Tabel 8.1 viser de foretagne opgørelser. Udbinding til heden/naturarealet for de tre besætninger fandt sted på følgende datoer: 10. juni, 25. maj og 12. maj i

Tabel 8.1 Korrigerede gennemsnitstal vedrørende tilvækst (g/dgl) og levende vægt (kg) for lam, der græsser på natur- og kulturarealer.
Corrected means for gains (g/day) and live weight (kg) for lambs grazing moors and conservation areas compared to lambs grazing cultivated areas.

Brugnr. Flock no.	Race Breed	Lokalitet Locality	Antal lam No. of lambs	Ved 120 dage At 120 days		Dato Date	Ved sidste vejning At the last weighing		Dgl. tilv. sids. vejn. – 120 dage Daily gain last weigh. – 120 days	Sidste vægt, kg Last weight, kg
				Dgl. tilv. Daily gain	Vægt kg Weight kg		Fra fødsel til sidste vejning dage From birth to last weigh. date days	dgl. tilv. daily gain		
8511	Gotl. Pels.	Vindblæs	39	217	29,7	30/9	163	198	147	35,7
		Hede	25	223	30,5	30/9	167	199	151	35,8
		Vindblæs Moor								
		Oudrup Hede Oudrup Moor	52	232	31,3	30/9	158	213	149	37,7
8516	Rygja	Hjemme At home								
		Ø-bakker Hill and Moor	16	244	33,8	24/9	157	218	132	37,5
		Hjemme At home	58	209	28,8	24/9	149	200	161	33,8
8520	Spel/ Rygja	Lindet Krat	70	249	34,1	24/9	148	244	221	39,8

den i tabellen nævnte rækkefølge. Den forholdsvis sene udbinding til Oudrup og Vindblæs Heder skyldes den særdeles langsomme græsvækst på arealerne om foråret. I Ø-bakker og Lindet Krat var der et relativt godt græstilbud på udbindingsdagen. Tabel 8.1 viser, at lammene som græssede på hederne i besætning 8511 havde en mindre tilvækst end de lam som, forblev hjemme, men forskellene er dog ikke signifikante. I besætning 8516 er der opnået højere tilvækster hos lammene i Ø-bakker end hos de, der forblev hjemme og opdrættet på kulturgræsmarker ved et relativt godt græstilbud, som vist i tabel 5.2. I besætning 8511 og 8516 blev får og lam taget hjem, henholdsvis den 20. og 25. september. For at vedligeholde den relative høje tilvækst hos lammene i besætning 8520, blev lammene fravænnet og taget hjem på en varig græsmark så tidlig som den 30. juli. Den pågældende mark har tidligere på året været benyttet til høslæt. Som det fremgår af tabel 5.1 er der sidst på året opnået særdeles høje tilvækster i sammenligning med tilvæksterne tidligere på året. Fårene forblev i Lindet Krat indtil slutningen af september.

Med driftsformen som praktiseret i besætning nr. 8520 ser det ud til, at der er gode muligheder for at udnytte naturarealer med et relativt ringe fodertilbud i en kortere græsningsperiode, hvis begyndelse må fastlægges i henhold til græstilbudet på det pågældende areal.

9 Reproduktion og udsætning

Indledning

Reproduktionsforholdene, udsætning og udskiftning, som funktion af alder hos danske fåreracer, har hidtil været et upåagtet emne i dansk faglitteratur. Det er kun behandlet sporadisk i 575. og 587. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Her er for de enkelte besætninger i de respektive år i grafisk form vist antallet af fødte lam pr. moderfår, i relation til fårenes alder. Den generelle tendens er, at kuldstørrelsen øges med fårenes alder indtil de er 3 til 5 år gamle.

En nøjere beskrivelse af emnet er af interesse i forbindelse med såvel produktions- som avlsplanlægningen, idet livstidsproduktion og udholdenhed er af stor avlsmæssig og økonomisk betydning i fårehold, der betragtes som en driftsgren i landbruget.

Materiale og metode

Data fra besætningsforsøgene med får fra årene 1980–86 er benyttet. Det omfatter i alt 1717 læmninger fordelt på 808 får. Det bemærkes, at der kun indgår en race pr. besætning. Datamaterialets fordeling på de enkelte besætninger fremgår af tabel 9.1.

Tabellen angiver antal får til vædder, d.v.s. gimmere, 2-års får og gruppen af får på 2 år og derover. Får til vædder er defineret ved det antal får, som var i besætningen fra registreringsårets begyndelse den 1. oktober det pågældende år, og som ikke er afgået fra besætningen inden første læmmedato den følgende læmmesæson. Den anførte procentsats af 2-års får er beregnet på grundlag af gruppen af 2-års og ældre får.

For hver læmning er noteret antal fødte lam. Efter læmmesæsonens afslutning er alle får i besætningen, som ikke har født lam, erklæret ikke drægtige uanset årsag. Det kan være manglende løbning, kastning eller ikke observeret abort. I de besætninger, hvor gimmerne ikke er sat til vædder eller kun få har født lam er der anført et 0 i tabel 9.1.

Tabel 9.1 Oversigt over benyttet datamateriale.

Summary of used data materiel.

Race Breed	Bes. nr. Flock no.	År Year	Ant. får til vædder No. of ewe to ram			2-års får, % 2 years lamb, %	Alder min. Age min.	År max. Year max.	Vægt, kg 3-5 år Weight, kg 3-5 year
			Gimmere Females	2-års 2 years	I alt Total				
Oxforddown	3	80-84	33	16	65	25	1	11	106
do	15	83-85	0	38	160	24	2	6	77
Shropshire	1	80-82	48	46	125	37	1	9	80
Leicester	2	80-83	30	32	101	32	1	10	96
do.	8	81-83	33	26	65	40	1	10	91
Hvidh. Marsk	6	80-85	0	142	520	27	2	10	79
do	7	81-84	17	11	65	18	1	6	80
Texel	4	80-81	19	15	38	39	1	10	76
do	9	82-85	61	45	116	39	1	9	68
do	17	83-85	28	21	62	34	1	8	84
Rygja	16	83-85	0	35	131	27	2	10	84

Statistisk model

Drægtighedsprocenterne er beregnet i gennemsnit for gimmere og 2-års og ældre får hver for sig.

Relationerne mellem antal fødte lam og moderfårets alder er beregnet efter følgende model angivet i SAS:

Model:

Klasse BES ÅR;

Model $ANTLF = BES \cdot \text{ÅR} \cdot \text{ALDER} (BES) \cdot \text{ALDER}^2 (BES)$,

hvor $ANTLF =$ antal fødte lam

BES = brugnummer

ÅR = registreringsårets begyndelsesår (1. oktober)

ALDER = alder i år ved læmning.

Resultater

Reproduktionsresultaterne fremgår af tabel 9.2.

Drægtighed

I gennemsnit af alle besætninger er drægtigheden for gimmerne beregnet til 72% med en betydelig variation mellem besætningerne. Drægtigheden for 2-års og ældre får er 92% med en betydelig mindre variation mellem besætninger, hvilket antyder at denne gruppe af får, bortset fra særlige tilfælde normalt bliver drægtige.

Kuldstørrelse

Tabel 9.2 angiver endvidere den gennemsnitlige kuldstørrelse. Her ses en betydelig variation for såvel gimmerne som gruppen af 2-års og ældre får mellem de enkelte besætninger.

Tabel 9.2 Reproduktionsresultater fordelt på gimmerne og 2-års og ældre får.

Reproduction performance distributed on females and 2 years and older lambs.

Race Breed	Bes. nr. Flock no.	År Year	Gimmerne Females			2-års og ældre får 2 years and elder		
			antal no.	dr. % preg. %	lam/får lamb/ewe	antal no.	dr. % preg. %	lam/får lamb/ewe
Oxforddown	3	80-84	15	45	1,47	60	92	1,73
do	15	83-85	0			147	92	1,97
Shropshire	1	80-82	34	71	1,09	118	94	1,47
Leicester	2	80-83	19	58	1,32	93	92	1,70
do	8	81-83	27	82	1,19	64	98	1,67
Hvidh. Marsk	6	80-85	0			490	94	2,04
do	7	81-84	16	94	1,38	64	98	2,16
Texel	4	80-81	16	84	1,00	36	95	1,53
do	9	82-85	54	89	1,15	95	82	1,78
do	17	83-85	13	46	1,08	57	92	1,56
Rygja	16	83-85	0			108	82	1,59
Gns. Av.			194	72	1,19	1332	92	1,84

Kuldstørrelse i relation til fårets alder.

Litter size in relation to age of the sheep.

Sammenhængen mellem kuldstørrelse og moderfårets alder er givet i tabel 9.3. Kun læmninger til og med 7. leveår er medtaget i analysen. Modellen beskriver 27% af variationen i kuldstørrelsen. Forskellene mellem såvel år som brug er signifikante for begge regressionskoefficienter ($p < 0,001$). Når den første regressionskoefficient er positiv, som er tilfældet for alle besætninger og den anden er negativ, som det er tilfældet for alle besætninger undtagen nr. 16, har kuldstørrelsen en største (optimum) værdi ved en given alder hos moderfåret. I brug nr. 1 og 4 ligger denne værdi senere end 7 år. En sådan værdi forekommer slet ikke i brug nr. 16, sandsynligvis fordi de mindre frugtbare får er udsat af besætningen på et tidligt alderstrin. I de øvrige besætninger ligger den optimale kuldstørrelse mellem 5–6 års alderen.

Tabel 9.3 Relationerne i henhold til model 1 mellem kuldstørrelse og alder for får mellem 1 og 7 år ved læmning.

Relationships according to model 1 between litter size and age of ewes between 1 and 7 years.

Race Breed	Bes. nr. Flock no.	Regressionkvotient Regression coefficient			Optimum år Optimum year	Kuldstør. ved opt. Litter size at opt.	Kuldstør. Litter size Gns. 4–6 Avr. 4–6
		konstant constant	alder age	alder ² age ²			
Oxforddown	3	1,372	0,154	–0,013	5,9	1,82	1,76
do	15	0,667	0,605	–0,065	4,6	2,07	2,10
Shropshire	1	0,990	0,175	–0,007	(7,0)	(2,08)	1,65
Leicester	2	1,024	0,358	–0,039	4,6	1,84	1,69
do	8	0,947	0,318	–0,028	5,7	1,84	1,75
Hvidh. Marsk	6	1,485	0,237	–0,021	5,6	2,15	2,16
do	7	0,809	0,602	–0,059	5,1	2,34	2,23
Texel	4	0,681	0,371	–0,025	(7,0)	(2,05)	1,71
do	9	0,773	0,444	–0,042	5,3	1,94	1,87
do	17	0,493	0,496	–0,047	5,3	1,80	1,85
Rygja	16	1,507	–0,079	+0,021		(1,98)	1,73

Kuldstørrelse i relation til fårets vægt

Der fandtes en signifikant ($p < 0,05$) virkning af fårets vægt på kuldstørrelsen. Vekselvirkning mellem besætningerne er imidlertid også signifikant ($p < 0,007$), og da der forekom såvel positive som negative effekter af en stigning i vægten på kuldstørrelsen, kan resultatet ikke tolkes entydigt.

Udsætning/udskiftning

Ved besætningsforsøgene med får er kun registreret afgangsdato, men ikke egentlig afgangårsag, kun om dyret er død, slagtet eller solgt til levebrug i an-

den besætning. I besætningerne nr. 1, 2, 8 og 9 sælges i nogen omfang får til levebrug. Besætningerne nr. 4, 7 og 15 er nylig etableret og/eller under fortsat udbygning. Nr. 17 er under sanering. De øvrige besætninger kan betegnes som stabile, hvorfra der kun foregår en normal udsætning af fårene på grund af diverse årsager, og for disse besætninger kan andelen af 2-års får tages som udtryk for udskiftningsprocenten, jævnfør tabel 9.1.

Diskussion og konklusion

Sammenhængen mellem fårenes alder og kuldstørrelse er delvis bestemt af den praktiserede udsætningspolitik, som allerede nævnt vedrørende besætning nr. 16. Udsættes mange får, på grund af for ringe frugtbarhed i f.eks. 3-4 års alderen og frugtbarheden for de tilbageværende ældre får er høje, vil stigningen i kuldstørrelsen fortsætte til et senere alderstrin.

På den anden side, vil udskiftningen af et frugtbart ældre får med et ungt får bevirke en sænkning af besætningens gennemsnitlige frugtbarhedsresultater. Øget udskiftning øger selv sagt behovet for tillægsgimmere. Det aktuelle behov i besætninger med forskellige frugtbarhedsresultater fremgår af tabel 9.4. Heraf ses, at besætninger der ikke sælger får fra avlsbesætningen og som har et udskiftningsbehov på 20%, skal bruge fra 28% til 36% af gimmerlammene, af hver årgang til eget tillæg. Et tilsvarende eller endnu større antal får er nødvendigt til leverance af tillægsgimmerne, idet kun de meget frugtbare får leverer mere end en gimmer i gennemsnit pr. årgang.

Tabel 9.4 Forbrug (%) af gimmerne til opdræt ved varierende udskiftningsprocenter og kuldstørrelse. Det antages, at 80% af gimmerne er anvendelige som avlsdyr.
Requirements (%) of ewe lambs for replacement at various culling rates and litter size. Assuming 80% of the ewe lambs are usefull as breeding ewes.

Udskiftningsprocent Culling rate	Kuldstørrelse ved fravænning Litter size at weaning	% gimmerne til opdræt % ewe lambs to replacement
15	1,4	27
15	1,8	21
20	1,4	36
20	1,8	28
25	1,4	45
25	1,8	35
30	1,4	54
30	1,8	42

10 Afsluttende diskussion

Indragelsen af de nye besætninger 8511 og 8520 har givet besætningsforsøgenes data en større variationsbredde som følge af, at forsøgene nu omfatter racerne Gotlandsk Pelsfår og Finsk Landrace, der begge har sine specifikke særkende i forhold til de øvrige deltagende racer.

Besætningsforsøgene er ikke egnede til egentlige racesammenligninger, hvilket heller ikke er deres formål, men mere at klarlægge under hvilke omstændigheder de enkelte racer udnyttes bedst. Dertil kommer, at besætningsforsøgene de seneste to år også har behandlet emnet krydsningsproduktion.

De nu foreliggende resultater tyder på, at der f.eks. kan opnås næsten samme dækningsbidrag (indkomst ved salg af produkter – udgifter til vinterfoder) fra en veldreven Marsk-besætning (8506), som fra en ligeledes veldreven besætning med Gotlandsk Pelsfår (8511) selvom forudsætningerne er vidt forskellige. Det skal her bemærkes, at kun de bedste, hvilket her vil sige de resultater der giver de største økonomiske afkast, hidtil og fortsat vil blive anvendt i økonomiske beregningsmodeller i lighed med de modeller, som er vist i kap. 9 i 609. beretning fra Statens Husdyrbrugsforsøg. Besætningerne med ringere resultater har i besætningsforsøgenes regi sin værdi derved, at de danner grundlag for skøn over, hvilke virkninger forskellige tiltag og driftsformer har på fåreholdets såvel biologiske som økonomiske resultat.

Den foreliggende beretning fokuserer på en række punkter, som ikke tidligere har været behandlet i beretningerne fra besætningsforsøgene:

Teksten gør gældende, at omfanget af fødselshjælp i høj grad er afhængig af ejerens/brugerens indstilling. Høje tal antyder umiddelbart, at ejer/bruger har ment det nødvendigt at assistere. Lave tal tyder på høj grad af selvhjulpethed. Når lave tal for fødselshjælp følges af en lav lammedødelighed omkring læmning/fødsel, er der god begrundelse for at konkludere, at fårene i besætningen i høj grad er selvhjulpne omkring læmning.

Dødeligheden af lam øges i takt med kuldstørrelsen i de fleste besætninger. De foreliggende data har endnu ikke givet anledning til forslag om, hvorledes dødeligheden nedbringes. Formentligt kan man reducere dødeligheden ved at sikre en mere optimal fodring. Hvorledes en sådan gennemføres i praksis er endnu ikke klarlagt, da vi endnu ikke råder over muligheder for at forudsige kuldstørrelsen med tilstrækkelig sikkerhed tidligt nok i drægtighedstiden. Emnets store betydning påkalder sig forsøgsmæssig opmærksomhed.

Beretningen fokuserer i de økonomiske opgørelser på forventningerne til klassificeringen af lammene ved slagtning, og påpeger derved nødvendigheden af mere fyldest gørende data til at kunne beskrive klassificeringen hos forskel-

lige racer og krydsningskombinationer ved varierende slagtevægt. Forskningsarbejdet er i gang på området, som berettet på afdelingens årsmøde i foråret 1987.

Beretningens afsluttende kapitel behandler på grundlag af besætningsforsøgsdata siden 1980 problemstillingerne omkring kuld størrelse ved stigende alder hos fårene og fårenes udholdenhed. Kuld størrelsen ved fødsel er som omtalt stigende med alderen. Optimum kuld størrelse forekommer ved forskellige aldre fra 4–6 års alderen. Variationen mellem besætningerne skyldes formentlig den praktiserede udsætningspolitik. En fortsat stigning eller i bedste fald en konstant kuld størrelse med tiltagende alder fra 4–6 års alderen tyder på en effektiv udskiftningspolitik i besætningen. Opgørelsen tyder på, at 2-års fårene udgør ca. 25% af 2-års og ældre får i de besætninger, der satser effektivt på produktionen af slagtelam. Konsekvensen heraf må være, at såfremt der ønskes en selektion for frugtbarhed og udholdenhed, bør alt hunligt afkom fra dyr på 3 år og ældre observeres for egnethed som avlsdyr for, at opnå genetiske fremgange på disse områder ved selektionen blandt hundyrene.

Oversigt over beretninger og meddelelser fra Statens Husdyrbrugsforsøg med får opdelt efter hovedemner

Jensen, N. E. m.fl.

Individprøver med vædderlam

år 1979 beretning nr. 488

» 1980	»	«	500
» 1981	»	«	516
» 1982	«	«	538
» 1983	»	«	557
» 1984	»	«	573
» 1985	»	«	598

Jensen, N. E. m.fl.

Slagtekvalitet hos lam

år 1977 Ultralydmålinger af fedttykkelse og rygmuskelens tværsnitsareal på lam. Medd. nr. 196.

år 1979 Slagtekvalitet i lam af 5 racer. Beret. nr. 501.

Frederiksen, J. Højland

Besætningsforsøg med får

år 1980/81 beretning nr. 517

» 1980/82	»	«	537
» 1982/83	»	«	575
» 1983/84	«	«	587
» 1985/86	i tryk		

Frederiksen, J. Højland og Kristensen, H.

Fordøjeligheds- og fodringsforsøg

år 1978 Fordøjelighed af hel kontra valset korn til får. Medd. nr. 242.

år 1978 Fordøjelighed og optagelse af natriumhydroxydbehandlet bygalm hos udvoksende får med tilskud af hel byg plus urinstof eller sojaskrå. Medd. nr. 247.

år 1981 Færdigfødning af efterårslam med hel eller valset byg samt virkning af klipping ved indbinding. Medd. nr. 377.

år 1982 Færdigfødning af Texel-lam på stald eller på græs. Medd. nr. 404.

år 1982 Færdigfødning af Oxforddown x Texel-vædderlam på stald og fodret med hel byg eller kvægtilskudsfoderblanding. Medd. nr. 404.

- år 1983 Færdigfedning af Texel, Oxforddown og Marsk vædder, beder- og gimmerlam. Medd. nr. 474.
- år 1985 Færdigfedning på stald af Shropshire og Oxforddownvædderlam. Virkning af foderets fysiske struktur (hel byg, pelleteret foder) samt klipning af lam på foderoptagelse, tilvækst og foderforbrug. Medd. nr. 599.
- år 1987 Færdigfedning af efterårslam med hel byg eller tørret sukkerroeaffald. Medd. i tryk.
- år 1987 Færdigfedning af efterårslam med hel byg og hel rug. Medd. i tryk.

Frederiksen, J. Højland og Kristensen, H.

Andre

- år 1983 Indflydelsen af forskellig mængde kvælstofgødning til afgræsningsmarker og tilskudsfoderet i bedækningstiden hos moderfår på frugtbarhed og lammere resultater. Medd. nr. 492.
- år 1985 Renhed og adfærd hos drægtige gimmere opstaldet i spaltegulvbokse med og uden adgang til halmstrøet leje. Medd. nr. 580.

Litteraturliste

- Andersen, P.E. og Just A. 1983. Tabeller over foderstoffers sammensætning m.m. Kvæg, Svin, Det kgl. danske Landhusholdingsselskab, 8. udg., pp 1-120. ISBN 8770262403.
- Frederiksen, J. Højland. 1984. Besætningsforsøg med får 1980-83. 575. ber. fra Statens Husdyrbrugsforsøg, pp 1-133.
- Frederiksen, J. Højland og Kjær Sv. Aa. 1986. Besætningsforsøg med får 1984-85. 609. ber. fra Statens Husdyrbrugsforsøg, pp 1-91.
- Frederiksen, J. Højland og Kjær Sv. Aa. 1987. Lammedødelighed. Medd. under forbedelse.
- Frederiksen, J. Højland og Kristensen, H. 1987. Forskellige mængder energi og protein til drægtige og diegivende får. Ber. under udarbejdelse.
- Rude, S. og Dubgaard A. 1987. En økonomisk undersøgelse af intensive og ekstensive driftsformer på tør sandjord. Statens Jordbrugøkonomiske Institut. Proj. 2,6, pp 1-282.
- Østergaard, Vagn og Hindhede Jens. 1986. Studier i kvægproduktionssystemer. 615. ber. fra Statens Husdyrbrugsforsøg, pp 1-255.